STRIP SCHRIFT

Prijs ƒ 7,95 / Bfr.159

HANS VAN OUDENAARDEN
MICHAEL DUDOK DE WIT
SUSKE EN WISKE

336 – JAARGANG 33 NUMMER 9 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10x PER JAAR

AGENDA

t/m 17 juni

Expositie Serge Creuz, perstekenaar (1924-1996), Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

t/m 30 juni

Overzichtstentoonstelling Dick Bruna, Centraal Museum, Nicolaaskerkhof 10, Utrecht. Nadien een permanente kleinschalige expositie van Bruna's werk, info: (+31)(0)30-2362362.

t/m 16 september

Expositie 'Alle haaien! Striphelden op zee', Maritiem Museum Rotterdam, Leuvehaven 1, Rotterdam, info: (+31)(0)10-4132680, of via de site www.mmph.nl

t/m 16 september

Expositie 'Asterix en Europa', Gallo-Romeins Museum, Kielenstraat 15, Tongeren, België, info: (+32)(0)12-233914.

14 t/m 17 juni

BD '01, Festival International de la Bande Dessinée, Sierre, Zwitserland, info: (+41)27-4559043, of via de site www.bdsierre.ch

19 juni t/m 18 november

Expositie 'Dag meneer De Raaf', over de dierenstrip in België, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

11 juli t/m 5 augustus

Stripfestival Middelkerke, Middelkerke, België.

11 augustus

'Bal du rat mort', met optredens van Maaike Hartjes, Jeroen Janssen, Hanco Kolk, Erik Kriek, Aloys Oosterwijk, Michiel van der Pol Mark Retera, Barbara Stok, Jean-Marc van Tol, Typex, Jan Vriends, Ben Westervoorde en Peter de Wit, Sonsbeek Theater Avenue, Arnhem.

9 september

Grote stripbeurs, Hogeschool BME, Schoonmeersstraat 52, Gent, België, info: (+32)(0)9-3260625, of via e-mail: jp.kesteloot@belgacom.net

22 en 23 september

De Stripdagen, Brabanthallen, 's-Hertogenbosch, info: (+31)(0)76-5415990, of via e-mail: andre.bicker@stripschap.nl

13 en 14 oktober

Gelders Stripfestijn, Rijnhal, Arnhem, info: (+31)(0)313-479592 of (+31)(0)6-26280354, of via e-mail: joelphil@hotmail.com

20 november 2001 t/m 3 maart 2002

Expositie 'De kunst van Alex Raymond', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2191980.

15 en 16 december

De Stripgidsdagen, De Warande, Turnhout, België, info: (+32)(0)486-226874, of via e-mail: patrick.vangompel@pandora.be

DE MEEST ACTUELE AGENDA OP STRIPGEBIED KUNT U BINNENKORT WEER RAADPLEGEN VIA HET WORLD WIDE WEB VAN HET INTERNET OP ONZE NIEUWE STRIPSCHRIFTPAGINA'S

Bits & Pieces

SMS

'Toonder bij Barend en Van Dorp'. Opeens las ik dat op tv in een vooraankondiging van de aflevering van die avond. De 89-jarige nestor van de Nederlandse strip bleek kennelijk nog over voldoende marketingpower te beschikken om te mogen figureren als trekker voor deze huiscommercial. Onduidelijk bleef wat het belang van Toonder was om te verschijnen.

Die vorm van vluchtig uitnutten van strips, tekenaars en alles wat er mee samenhangt, heeft de laatste jaren flink om zich heen gegrepen in journalistiek Nederland. Niks geen aandacht meer in de diepte. Nee, een paar oppervlakkige statements en daar is weer een show. Of een artikel.

Te belazerd om ook maar twee vragen voor te bereiden. Naar B. en van D. heb ik niet eens gekeken. Je moet er toch niet aan denken dat die Jan Mulder in gesprek raakt met Toonder. Met dat chagrijnige ponem. Half hangend aan het tafelblad. En dan weer iets geinig literairs ter sprake brengen. Nee, gooi maar in een teiltje.

Liefst werkt men overal met een stripfiguur die overbekend is en al decennia meegaat. Anders is je doelgroep te klein. En worden je kijk-, lees- of luistercijfers te laag. Niks geen gedurfde vernieuwing of verandering.

De journalistieke wereld kent alleen nog 'big shots' zoals Kuifje, Asterix en Suske en Wiske. Want als de bejaarde eindredacteur niet weet waar het over gaat, knipt hij alles eruit. En die is nu eenmaal zestig jaar geleden gestopt met strips lezen. Als hetzelfde stramien zou gelden voor de Top 40 dan stonden Brahms en Mozart nu op 1 en 2 in de tipparade. Terwijl de erven Beethoven net weer een platina cd-single hadden gekregen voor de nieuwe persing van de zevende symfonie.

De massa-tuttigheid beheerst de media.

Zo kon Algemeen Dagblad in april op de voorpagina al melden dat er veel commotie was bij de lezers over de navelpiercing van Wiske. 'Dat had Willy Vandersteen nooit gewild' laat de redacteur weten. Het citaat wordt nog even toegeschreven aan Paul Geerts. Maar het stuk ademt verder de stilstand van de beeldverhaalcultuur. Althans zo willen de media dat het liefst presenteren. 'Lezers wensen geen veranderingen in hun Suske-en-Wiskestrip' zo wordt de status quo er in geramd.

Als NRC een foto plaatst van het Chinese eiland Hainan waar een Amerikaans spionagevliegtuig aan de grond staat, dan pakken ze een plaatje van een billboard van Betty Boop die beha's aanprijst op dat eiland. 'Een populaire bestemming voor miljoenen Chinezen op zoek naar zon, strand, seks en casino's' luidt het onderschrift. Een bekende stripfiguur die een wagonlading kreten voor de tamme massa moet ondersteunen. 'Zon, strand, seks en casino's'. Kan het onbenulliger?

Als een paar weken later Martin Lodewijk in een avond-radioprogramma op bezoek is, wordt ook hij geconfronteerd met mister onbenul. Zijn interviewer stelt een vraag en net als Lodewijk drie woorden heeft gezegd, kakelt het onbenul er al weer doorheen. Plotsklaps wordt Martin besprongen met de vraag wat hij van de piercing van Wiske vindt. Alsof iedere tekenaar het werk van anderen volgt. Maar ja, de interviewer had zich gewoon niet voorbereid. En had kennelijk wel een abonnement op het AD. Gelukkig is Martin breed ontwikkeld en had een adequaat antwoord. 'Je moet niet iets plotseling veranderen. Je moet het veranderen van je figuren opbouwen. Je moet beginnen...' Verder kwam Lodewijk niet. Net toen Martin de zaak dieper wilde gaan uitleggen kraaide het onbenul al weer verder. Of Martin maar even zijn eigen figuur Agent 327 een stemmetje kon geven. Tjees. Kan het nog stommer. En een lol dat die knul had. Arme Martin begon Hendrik IJzerbroot in geluid uit te beelden zoals hij hem zich voorstelde. Nog voor die leuterkont weer in de lucht kwam switchte ik van zender. Puur van de plaatsvervangende schaamte. Dit doe je een weldenkende tekenaar toch niet aan. Maar een programmamaker verdiept zich nergens meer in. Oppervlakkigheid is de standaard. De intellectuele diepgang van een plat bord. Lang leve de werking van de massamarkt!

Zo komt het ook dat de marketing denkt te bepalen hoe een strip van een massastripfiguur eruit moet zien. Dan krijg je opeens dat Asterix en Obelix na zo'n dertig albums hun vaders en moeders gaan ontmoeten. Ongetwijfeld om de oudere generatie Asterix-lezers een wollen-dekengevoel te geven. Want ouders horen er nu opeens ook bij. En dat iemand voorschrijft dat er een piercing in een meisjesnavel moet. Of een KLM-vliegtuig in één van de plaatjes. En een sms-bericht van KPN. En al die tekenaars maar balen. Hebben in de Van Dale nog eens de betekenis van het woord creativiteit opgezocht.

En wat horen we over moderne auteurs? Niks. En wat is de stripsmaak van de huidige jonge generatie? De media hebben geen idee. Verder dan de veteraan Donald Duck komen ze niet. Maar dat stripfiguren tegenwoordig een mobieltje moeten hebben en geen lompe telefoon met een draaischijf, zoals bij Duck-herhalingen, zou toch moeten kunnen. Niet dan? Maar de marketingmanager die vervolgens de tekenaar wil dwingen sms-teksten in balloons te zetten, moet in de kookpot.

En van de tekenaar krijgt hij een leuk sms-je: 'ff w88 maat'.

Ben Bits

STRIP SCHRIFT

Jaargang 33 mei 2001 nummer 9 (336)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Pieter van Cleef, Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier (a.i.)

Redactie-assistentie
Jeroen van Kippersluis

Medewerkenden
Jasper Bakker, Olav Beemer, Bas Berwers, Ben Bits, José Diesveld, Erik van Drunen, Yasco Horsman, Eddie de Jong, Robin Kerkhof, Just de Leeuwe, John A. Lent, Johan Ligger, Johnny Loix, Willard Mans, Gert Meesters, Rinie van Rijsingen, Alexandra Verburg, Rudy Vrooman, Jempi Welkenhuyzen, Meerten Welleman, René Windig, Stijn van Wolputte, Hennie van der Zouw

Koeriersdiensten
Willem Hulleman

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
E-mail: redactie@stripschrift.nl
Website: www.stripschrift.nl

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Willem Naber
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 026 - 339 20 85, telefax: 026 - 339 20 86
E-mail: administratie@stripschrift.nl
Abonnementsprijs *f*71,95 / Bfr.1480
Leden van Het Stripschap *f*2,50 / Bfr.50 korting
Nederland: Giro 209948 of Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
Pieter van Cleef
Springendallaan 23
1333 WN Almere
Telefoon: 06 - 25 16 87 20
E-mail: adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
Hans van Oudenaarden

ISSN 0165-845X

Redactioneel

In de 'onpare' jaren, zoals de Belgen zeggen, kijken wij altijd uit naar De Stripgidsdagen in Turnhout. In tegenstelling tot het massale gebeuren in Den Bosch of Haarlem blijkt de Belgische organisatie steeds opnieuw in staat te zijn een beperkt evenement te organiseren met een zodanige uitstraling dat ook veel auteurs en andere 'beroeps' uit Nederland naar het festival gaan, al is het maar als bezoeker.
Dit jaar is het weer zover. En trekken ook wij in december met plezier een landje lager. Nadere informatie over het festival volgt op een later moment, maar eind mei werd alvast de winnaar van de Bronzen Adhemar, een oeuvre- of aanmoedigingsprijs, bekendgemaakt.
Dit jaar gaat het beeldje naar Marvano, die volgens de jury onder andere de prijs verdient 'op basis van zijn sciencefiction-reeksen 'Eeuwige oorlog' en 'Dallas Barr'' en vanwege zijn 'sterk internationale tekenstijl die, ondanks zijn afstandelijkheid, de lezer naar de keel grijpt'.
Wij moesten even slikken, dat klopt.

In het redactioneel van het vorige nummer zijn we trouwens vergeten te vermelden dat Jeroen Mirck na zo'n jaar of drie de redactie heeft verlaten. Gelukkig blijft hij als medewerker aan het blad verbonden. Harry Wibier - Jeroens voorganger - heeft ondertussen zijn plaats weer ingenomen en is vol enthousiasme begonnen aan een tweede periode...

Door stijging van de productie- en verzendkosten zullen met ingang van nummer 338 de losse-nummerprijs en de abonnementstarieven iets worden verhoogd. Tevens zal de prijs in euro's worden vermeld.
Met ingang van de 34e jaargang kost een regulier nummer van Stripschrift in de losse verkoop *f*8,25 / Bfr.165 / €3,75. Abonnees gaan *f*74,25 / Bfr.1530 / €33,70 betalen en leden van Het Stripschap blijven uiteraard recht houden op hun korting van *f*2,50 / Bfr.50 / €1,15 per jaar.
De uitgever

Inhoud

2 AGENDA
2 BITS & PIECES Ben Bits
4 HANS VAN OUDENAARDEN Pieter van Cleef
10 MICHAEL DUDOK DE WIT Gerard van Drunen
13 LAND IN ZICHT John A. Lent
14 MARC VERHAEGEN Jeroen van Kippersluis
18 KAPITEIN ROB OP TERSCHELLING Pieter van Cleef
20 HAMLET Willard Mans
22 BOEKEN
27 VIDEO/DVD
27 CD-ROM
28 ACTUALITEITEN
31 BRIEVEN
32 AANSTORMEND GEWELD Gert Meesters
34 STARS & STRIPS Olav Beemer
36 VADER ABRAHAM Eddie de Jong & René Windig

Ghost-tekenaar treedt naar buiten met porno-strip

Hans van Oudenaarden **(42), sinds jaar en dag aan de bak als ghost-tekenaar voor onder meer** *Donald Duck*, *Sjors en Sjimmie* **(tijdschrift** *SjoSji*), *Jan, Jans en de kinderen*, **en het magazine** *Looney Tunes* **(met Warner Bros-tekenfilmfiguren als Bugs Bunny en Daffy Duck. Red.). 'Ik heb alle covers van** *Looney Tunes* **gedaan, de afgelopen tweeënhalf jaar', vertelt hij trots. Daarnaast verdient Van Oudenaarden ook de kost met illustratiewerk voor reclame-doeleinden. En nu heeft hij zijn eerste strip -** *De kleine dood*, **onder eigen naam uitgebracht. Een pornostrip, jawel.**

Hans van Oudenaarden heeft voorafgaand aan *De kleine dood* reeds enkele tekeningen gemaakt voor de website *www.prostitutie.nl* die voorlichting geeft over prostitutiebezoek en - in verband daarmee – gezondheidszorg.

Hans van O

door **JASPER BAKKER**

Waarom een pornostrip, en dan nog wel onder eigen naam?
Tja, het leek me wel leuk, spannend. De scenarist kwam met het idee. We zaten op een terrasje in Leiden en hij vertelde me dat hij altijd al eens een pornostrip had willen proberen te maken. En hij vroeg me of ik dat wilde tekenen.

Wie is 'hij'?
Hij is een bekende in het Nederlandse stripland, maar wil nog onbekend blijven. Laten we hem maar **Mister X** noemen.

Maar waarom begon jij er dan aan, dit was kennelijk niet iets wat jij al lang wilde?
Ik heb mezelf altijd al willen toetsen. Aan de 'grote mensen' in de stripwereld, maar ook aan bepaalde stijlen. Kijk bij voorbeeld maar naar mijn werk als covertekenaar voor *Donald Duck*. Mij prikkelt altijd de vraag 'Zou ik het kunnen?' Hoe **Jan Kruis** zijn *Jan, Jans en de kinderen* tekent, zou ik dàt kunnen? Dat is een beetje het 'techneutische' in mij; dat ik wil ontdekken hoe een andere tekenaar het doet.

Heb je dan wel een eigen stijl, als je zo anderen probeert te imiteren of evenaren?
Hm, tja, ik denk van wel. Het is alleen moeilijk een eigen strip te maken. Ik heb bij voorbeeld eens geprobeerd **Jean Giraud (Moebius**. Red.) te doen, maar dan met net een andere, eigen draai eraan. Maar ik heb geen angst om te imiteren. Ik ben ook wel de 'meestervervalser' genoemd, haha.

Toch ben je aan een eigen strip begonnen?
Ja, na een tijdje heb ik er wel genoeg van. Als ik 'het' kan, een bepaalde tekenaar, strip of stijl, dan begint het te vervelen. Toch blijft die drang, die vraag 'Zou ik dat dan ook kunnen?', dus blijft er nog veel te doen voor mij. Maar ik wil het ook weer niet gratis doen, ik moet er toch van leven. En misschien ben ik eigenlijk ook wel een beetje bang om een eeuwige imitator te blijven.

En jouw pornostrip biedt daar een uitweg voor?
Nou, er valt wel wat te verbeteren. In de meeste pornostrips zijn veel dingen slecht:

FOTO ALEXANDRA VERBURG

'Je kunt het zien als opera: veel franje en weinig inhoud'

udenaarden

de tekeningen, het scenario. In het ghost-tekenen ligt toch niet mijn liefde. Vaak hou ik mezelf voor de gek: ik doe nog even dit ghost-werk. En ik ben onrealistisch: als een opdrachtgever met een verzoek komt, denk ik 'zo'n cover is zo gedaan' en dan zit ik weer tot over m'n oren in het werk.

Je was het zat en wou jezelf binden aan iets anders?
Nou, aan de andere kant is ghost-werk ook werken aan jezelf. Je krijgt inzichten, soepelheid en dat kun je later voor andere dingen gebruiken.

Dus eigenlijk is dit je debuut?
Eh, ja.

Zit je niet met een bepaalde gêne, omdat je porno doet?
Nee, zeker niet. Het is gewoon een volwassen genre. Eigenlijk is het aan opera gelieerd; veel franje en weinig inhoud. De vorm moet mooi zijn, maar als je goed naar opera luistert, gaat het verhaal niet zo heel diep. Maar het wordt wel heel mooi gebracht.
Ik vind ook dat er in de Nederlandse stripwereld teveel ego's rondlopen, dan worden de tekeningen ondergeschikt. Van die ego-documenten als bij voorbeeld *Barbaraal*. Ik heb juist een heel ambachtelijke benadering van het tekenen, ik wil dat zo goed en mooi

***Geheel links*, Een commerciële klus voor Pepsi Cola betekende geanimeerd leven voor deze figuur: Cal Coon, cool met zijn snowboard.**

***Links*, Ook combinaties van commerciële klussen en stripprojecten staan op Hans van Oudenaardens cv. Dit is werk uit een reclame-actie van supermarktketen Super de Boer met Sjors en Sjimmie die een te sparen servies met hun beeltenissen aanprijzen.**

Linksboven, **Deze vette knipoog naar de aloude, oerbrave stripheld Robbedoes is een running gag in *De kleine dood*.**

Rechtsboven, **Een voorproefje uit het vervolg op *De kleine dood*.**

Rechtsonder, **Deze dame toont op de *prostitutie.nl*-site borden met daarop titels van de site-subsecties.**

Linksmidden, **Deze strip is geen 'traditionele' porno; ook het mannelijk geslacht komt recht in beeld.**

Hieronder, **Sfeer valt deze strip niet te ontzeggen: de langzaam in beeld gebrachte afdaling van de trap straalt sinisterheid uit.**

Hoe was de samenwerking met de scenarist, Mister X?
Goed, ik kreeg het scenario in drie of vier grote brokken. We hebben het verhaal wel samen besproken, maar toch is het voornamelijk van zijn hand. Ik hou het bij tekenen, hij schrijft. Tenminste, in eerste instantie had hij ook wat schetsen bij de eerste stukken van zijn verhaal gedaan. Maar dat vind ik te dwingend. Mister X had er wel begrip voor dat ik geen schetsen wilde. Dus bleef het vanaf toen bij een grove pagina-indeling. Ik had veel vrijheid bij het visualiseren, het tekenen.

Uiteindelijk uitgegeven, in Spanje nog wel.
Mijn werk aan deze strip had eerst nog een tijdje stilgelegen. Ik had ongeveer acht pagina's af toen ik weer aan een andere opdracht begon. Dat is typisch Hans van Oudenaarden; wie het hardste aan mij trekt, krijgt me wel mee. Ik ben daarin eigenlijk nogal passief. *De kleine dood* had aanvankelijk geen opdrachtgever, dus niemand die aan me trok.

Het gevaar was dus dat dit weer een project was dat bleef liggen?
(Van Oudenaarden toont op zijn eigen website, www.xs4all.nl/~vano/vano.htm niet alleen voorbeelden van zijn werk, maar biedt ook een blik in zijn rommellades en prullenbak waarin veelbelovende dingen liggen die nooit zijn afgekomen. J.B.)
Op een gegeven moment legde de scenarist contact, toen hij op een grote stripbeurs in Frankrijk was. Toen zijn er afspraken gemaakt met de Spaanse uitgever. En die kwam met heftige deadlines; ik moest vier tot vijf pagina's per maand afhebben. Ik wou eerst een soort stuwmeertje aanleggen, zeg mogelijk doen. De tekeningen hebben immers de vertelkracht, die geven de sfeer. Maar ik zie mezelf ook weer niet als een kunstenaar, hoor.

Het verhaal doet er niet zo toe in een strip?
Jawel, het is net als met films; het beeld is net zo belangrijk. Maar dit hoeft niet. Neem nou een strip als *Fokke en Sukke*, daar gaat het om de clou. En de tekening is het toefje slagroom er bovenop. Ik kan dat wel waarderen.

Hoe ga jij dan om met het scenario voor een strip en hoe ging dat met *De kleine dood*?
Het scenario is pas de eerste stap. Als dat er is, moet het worden uit-geacteerd, door de tekeningen. Je moet als het ware de aria's voor de opera maken, die dan de emotie vertellen. Ik kreeg van de scenarist geen aanwijzingen als 'En nu vier pagina's lang neuken tekenen, Hans'. De sfeer ontstaat pas bij het tekenen, daardoor kun je een verhaal vertellen op een hoger niveau.

van een pagina of vijfendertig. Maar eigenlijk presteer ik het best onder druk; als er iemand tegen me schreeuwt, zeg maar. Tussendoor had ik namelijk nog andere dingen, strip-opdrachten en mijn reclame-werk.

En daarbij ook *Jan, Jans en de kinderen*, **is dat niet wat schizofreen: tegelijk bezig zijn met een porno- en een Nederlandse burgerlijkheidsstrip?**
Ik vind nee zeggen nogal moeilijk. Dat is weer dat passieve van mij. Zeker moeilijk toen ze me een vaste positie voor *Jan, Jans en de kinderen* aanboden. Tot wel twee keer toe. Ze boden me zelfs de mogelijkheid maar drie of twee dagen in de week daar te werken. Maar daar moest ik toch echt nee op zeggen, ik zou daar niet gelukkig van worden. Het is wel moeilijk, het zijn van die dankbare mensen en daar werk ik graag voor. Toch is het nee. Ik ben ook druk bezig met het tweede deel van mijn pornostrip.

Hoe staat het met de promotie van je pornostrip?
Tja, ik was een tijdje terug vanwege *De kleine dood* op een erotica-beurs in Rosmalen. De Nederlandse uitgever had daar een stand. Op die beurs lagen stapels erotische strips voor vijf gulden per stuk en ik zat daar met mijn albums van zestien-vijftig per exemplaar. Het was geen strip-minded publiek. Het viel heel erg tegen. Na twee uur klaarzitten om te signeren, ben ik opgehouden. Het was niet goed voor mijn zelfvertrouwen. Nee, niemand heeft een album gekocht.

Maar ondanks die tegenvaller loopt het goed.
Ja, er zijn al veel stripwinkels in Nederland waar *De kleine dood* is uitverkocht. Bij Piet Snot in Utrecht zelfs al twee keer. Ik heb daar ook vantevoren vijftig exemplaren gesigneerd.

Kikkerlandje

Nadat Van Oudenaardens pornostrip is verschenen in het Spaanse tijdschrift Kiss Comix *en het Franse tijdschrift* La Poudre Aux Reves, *is* De kleine dood *naar Nederland gekomen. De Nederlandse uitgeverij Sombrero heeft het album opgenomen in zijn serie erotische strips genaamd de Zwarte Reeks, met* De kleine dood *alweer toe aan album 120. Terwijl het omslag en het titelblad vermelden dat ene* **El Gringo** *de schepper is, staat op de website van de uitgever (www.sombrerobooks.nl) onomwonden te lezen dat El Gringo niemand minder is dan Van Oudenaarden. Daarbij wordt ook – met een zweem van trots – gewag gemaakt van zijn carrière als ghost-tekenaar voor diverse bekende strips en bladen. Medio dit jaar maakt* De kleine dood *een stap over de Grote Oceaan en verschijnt het album in de Verenigde Staten. Overigens is 'de kleine dood' een letterlijke vertaling van de Franse term voor orgasme.*

Hoe loopt de verspreiding van je strip?
We hebben nu dus Spanje, Frankrijk en Nederland. Binnenkort komt *De kleine dood* ook uit in de Verenigde Staten. Duitsland ligt wat moeilijker, vanwege bepalingen over 'Jugend-unfreundlich'-heid. Dus daar ligt mijn strip in de pornowinkel, niet in de stripzaak.

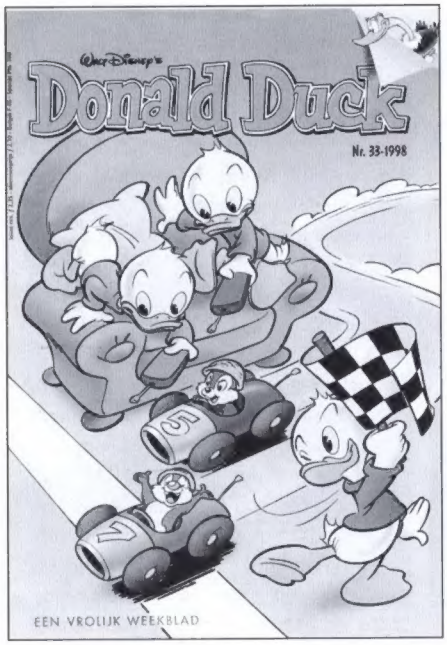

***Boven*, Donald Duck is een terugkerende strip in het oeuvre van Hans van Oudenaarden.**

***Rechts*, Samen met Hanco Kolk is Hans ooit begonnen aan de 'liefdesbaby' *Rhonda*. Deze arbeidsintensieve strip heeft het nooit tot publicatie gebracht. Stripblad *Sjosji* had belangstelling het als een serie uit te brengen, maar wegens een lage verkoopinschatting van een daarna volgend album is het er nooit van gekomen.**

***Ernaast*, Nog een pagina uit het nooit verschenen *Rhonda*. Deze pagina toont duidelijk aan waarom er wel twee weken werk in een enkele bladzijde ging zitten.**

***Onder*, Yosemite Sam is één van de vele Looney Tunes-figuren die Hans voor Warner Bros-uitgaven heeft getekend.**

***Ernaast*, Een nog nooit eerder gepubliceerde megababe van Hans van Oudenaarden.**

Dat zie je liever andersom, zou je dan met deze strip op een stripbeurs willen zitten?

Dat kan. Maar dan heb ik, denk ik, wel een beetje gêne. Al dat publiek. Bovendien hou ik niet van signeren en tekenen op beurzen. Dat is gewoon productiewerk en tekenen gaat bij mij niet achter elkaar door; het gebeurt in schokjes. Dan trek ik ook de stekker van de telefoon eruit, kan ik even flink doortekenen.

Ben je niet bang dat je werk of opdrachtgevers verliest door je met *De kleine dood* **zo bloot te geven?**

Als mensen om die reden wegblijven, mag dat hoor. Ik ben bioloog genoeg (Hans van Oudenaarden studeerde ooit biologie te Delft. Red.) om dit afstandelijk te kunnen bekijken. Bovendien is deze strip puur uitgekristalliseerde fantasie. Er zijn geen acteurs of modellen voor nodig. Zo zat er in deel twee oorspronkelijk een scène met drie mensen die het doen in een kruiwagen. Dat kon ik moeilijk voor me zien, dus dat moest anders.

Is deze strip nu wat je voortaan wilt doen?

Niet dit alleen. Sinds anderhalf jaar doe ik ook veel met de computer, Flash-animatiefilmpjes. Kijk maar eens naar mijn website. Dat is heel leuk, biedt veel mogelijkheden. Juist omdat het tussen een strip en een echte tekenfilm in kan zitten. Zo heb ik voor Pepsi filmpjes (onder andere *Ask for more*, met Rudolf het rendier) gedaan en voor de SOA (Stichting Overdraagbare Aandoeningen) een animatie met dansende condoompjes.
Dit vind ik ook leuk. Ik kan eigenlijk weer niet kiezen.

Hoe ziet je toekomst er dan uit?
Ik wil uiteindelijk uitkomen op een leuke, eigen strip in een serie en computeranimatie-werk, maar ik weet nog niet hoe of wat. Ik denk wel dat daar veel ontwikkeling in zit, ondanks als doem-gezeik - met name in de VS - over strips en computeranimaties. In animatie zitten juist veel jonge, enthousiaste mensen. Soms voel ik me wel eens oud. Ik ben ook pas op m'n achtentwintigste begonnen.

Waarom zo laat pas?
Op de lagere school heb ik veel getekend, maar dat is op de middelbare school sterk afgenomen. Druk met school, hè. Tijdens mijn studie heeft het nagenoeg stilgelegen. Toen ik besefte dat ik geen bioloog wilde worden, heb ik de studie nog wel afgemaakt.
Maar op de dag dat ik afstudeerde, heb ik een proefopdracht voor *Donald Duck* gedaan. Die hadden een advertentie in de krant, ze zochten tekenaars. En enkele weken later, na wat kleine aanpassingen in de tekeningen die ik had opgestuurd, kon ik aan de slag. Ik heb dus de zogenaamde amateursperiode overgeslagen.

En nu heb je je eigen strip, je debuut.
Ja, hoewel het moeilijk blijft om me daarop te concentreren. Ik kan nog steeds geen nee zeggen. Zo kreeg ik laatst de vraag of ik nog wat voor *Jan, Jans en de kinderen* wil doen. En dat wil ik ook, maar ik heb ook nog een andere opdracht liggen die snel afmoet. Tja.

De kleine dood

Van Oudenaarden & Mister X
Sombrero 2000?
ISBN 90-123456789
Prijs ƒ16,50 / Bfr 330
(48 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Het verhaal van dit stripalbum probeert de onverhulde porno in te kleden met een bovennatuurlijk moordmysterie. Zakenvrouw Sharon du Maurier is de ronduit geile eigenaresse van een groot lingeriebedrijf. Sharon toont zelf de nieuwe niemendalletjes aan inkopers en doet dan ook zaken met haar hoofd en lichaam. Op een gegeven moment roept deze dame tijdens haar orgasme de naam uit van een haar volslagen onbekende man. De volgende dag ziet zij die naam in de krant, in de rubriek overlijdensberichten.
Ondertussen is één van haar klanten, inkoper De Vries, aan het doorslaan omdat hij Sharon niet voor zichzelf kan hebben. De ene verhaallijn leidt naar mystieke energie en krachten die middels orgasmen ontketend kunnen worden. De andere verhaallijn mondt uit in een seksistisch-sadistische psychopaat die oefent met wat hij Sharon aan wil doen. Deze twee lijnen komen natuurlijk samen.
Aan het einde van dit album is er echter zeker geen sprake van een einde aan het verhaal. Oftewel: wordt vervolgd. Het tweede deel van *De kleine dood*, getiteld *De terugkeer van Kenneth Harder* (woordspeling op z'n plat Nederlands), komt rond het midden van dit jaar uit. Hopelijk is er weer een rolletje weggelegd voor de traditioneel geklede piccolo.

JB

Poëtische film over verlangen en de dood wint Oscar

Nederland heeft een Oscarwinnaar en dat willen we met zijn allen weten. De kwaliteitskrant *NRC Handelsblad* **kopte op maandag 26 maart 'Dudok de Wit wint Oscar' en opende op de voorpagina met een grote foto. Het was niet de unieke uitspatting van één krant. Alle grote landelijke en regionale dagbladen besteedden aandacht aan het winnende** *Vader en Dochter* **(***Father and Daughter***) van de in Londen wonende en werkende Nederlandse animatiefilmer** Michael Dudok

Michael Dudok de Wit

de Wit **(1953). Zelfs het feit dat hij de gelukkige winnaar werd van een televisieset vanwege het kortste dankwoord was daags erna goed voor aandacht in alle bladen.**

'Strip en animatie hebben veel gemeen'

door **ERIK VAN DRUNEN**

Dudok de Wit had, voordat hij de Oscar won, voor *Vader en Dochter* al diverse andere prijzen in de wacht gesleept: een BAFTA (De Britse Oscar), de eerste prijs van het niet onbelangrijke Clermond-Ferrand Short Film Festival, de Grand Prix tijdens het internationale animatiefilmfestival Cinanima in Espinho, Portugal, om er enkele te noemen. De internationale jury tijdens het Holland Animation Film Festival 2000 in Utrecht kende aan de acht minuten durende *Vader en Dochter* de Grand Prix toe in de categorie verhalende film. De jury was unaniem in haar beslissing: 'dat de maker geslaagd is om met verfijnde en subtiele middelen een uiterst emotioneel verhaal te vertellen en daarmee een intensiteit weet te bereiken die ongebruikelijk is in animatie'.

Maar er is uiteindelijk een Oscar nodig om ook in Nederland brede publiciteit te genereren voor de Nederlandse animatiefilm en het werk van Michael Dudok de Wit in het bijzonder.

Uitreiking

Het is natuurlijk een mijlpaal in de carrière van elke filmmaker om in het overvolle Shrine Auditorium in Los Angeles te zitten tussen alle beroemdheden, die de animatiefilmwereld nauwelijks kent. Dat is geen wereld van glitter en glamour: ook in het digitale tijdperk blijft het realiseren van een korte vrije film een langdurige en soms eenzame klus. Toch was het voor de regisseur Dudok de Wit en producent **Willem Thijssen** niet de eerste keer dat zij het spektakel bijwoonden. Producent Thijssen was er al eerder toen *Een Griekse Tragedie* van de Antwerpse illustrator en filmmaker **Nicole van Goethem** in 1987 de Academy Award won.

En het is niet de eerste Oscarnominatie voor Michael Dudok de Wit. In maart 1995 zat hij al in de volle zaal omdat *The Monk and the Fish* genomineerd was. Ging het grote goud toen aan hem voorbij, anno 2001 is het wel raak. Regisseur en producent hadden een nuchtere Nederlandse telling gemaakt: drie genomineerden, dus een kans van 33 procent. Daarbij beseften ze dat de film een universele kracht heeft met een herkenbare Nederlandse setting, wat in hun voordeel zou kunnen werken.

Wat voor de calvinistische Nederlander die het mediacircus in samenvatting op televisie volgt, een opgeklopte bedoeling lijkt is het

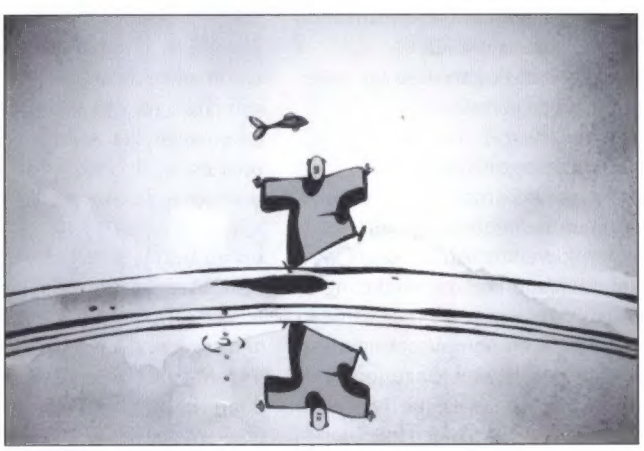

Still uit *The Monk and the Fish*.

Een still van *Vader en dochter*.

voor de in spanning ondergedompelde regisseur niet. 'Het was niet afschrikwekkend, integendeel, ik genoot van bijna elk moment, de sfeer, de mensen en de nieuwe ervaringen. De week voor de Oscarceremonie heb ik een aantal kunstacademies en studio's bezocht om mijn films te tonen en te spreken met het publiek. Dat waren, afgezien van de Oscar-uitreiking natuurlijk, eigenlijk de beste momenten. Tot mijn verrassing ontdekte ik al een paar seconden na het verlaten van de microfoon tijdens de Oscar-uitreiking een diep gevoel van rust, of tevredenheid, wat hetzelfde is.' aldus Dudok de Wit.

Zuid-Frankrijk

Dudok de Wit studeerde af aan het Engelse West Surrey College in Farnham met de film *Interview*. Als freelance animator werkte hij voor onder andere Richard Purdum Productions en maakte commercials voor onder meer Smarties, Kellogs, de Ierse Lotto en het whisky-merk MacAllan. Naast dit werk in opdracht vervaardigde hij in 1992 op eigen initiatief een *pilot* voor een televisieserie in dertien delen: *Tom Sweep: The Bin*. Welbeschouwd is deze aflevering een soort vrije film; idee, grafiek en muziek zijn allemaal eigen ontwerp. De serie is echter nooit van de grond gekomen, het blijft moeilijk de voor animatie benodigde grote budgetten bij elkaar te krijgen.

Het Zuidfranse Studio Folimage startte het zogenaamde Artist-in-Residence met de intentie elk jaar een aantal jonge getalenteerde animatiefilmers uit Europa de gelegenheid te bieden een korte vrije film te maken. Voor veel filmmakers is dit initiatief de mogelijkheid een eerste persoonlijke film te realiseren. *The Monk and the Fish*, over een monnik die een vis probeert te vangen, werd als storyboard gekozen uit vele inzendingen en Michael verhuisde voor ruim een half jaar naar Valence om daar de animatie te kunnen maken. De film maakte een succesvolle tournee langs internationale festivals, werd gelauwerd en kreeg een Oscar-nominatie.

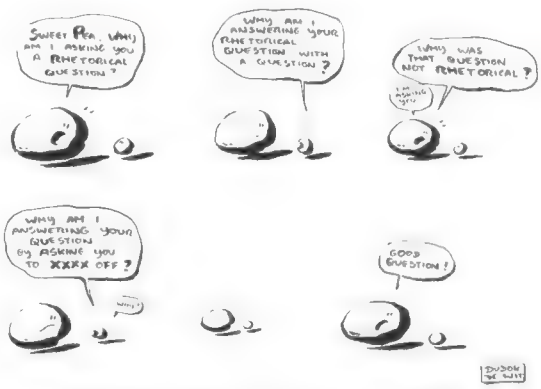
SWEET PEA, WHY AM I ASKING YOU A RHETORICAL QUESTION ?
WHY AM I ANSWERING YOUR RHETORICAL QUESTION WITH A QUESTION ?
WHY WAS THAT QUESTION NOT RHETORICAL ?
I'M ASKING YOU
WHY AM I ANSWERING YOUR QUESTION BY ASKING YOU TO XXXX OFF ?
WHY?
GOOD QUESTION !
DUDOK DE WIT

Kort stripverhaaltje, *Question*, uit 1998.

Het opbouwen van een filmografie van persoonlijk werk dat zoveel prijzen in de wacht sleept, brengt niet vanzelfsprekend veel nieuw opdrachtwerk met zich mee. 'Er is me na het succes van *The Monk and the Fish* nooit gevraagd een reclamefilm te maken in die stijl', vertelt Dudok de Wit. 'Voor het lesgeven heeft het wel een groot verschil gemaakt. De gastlessen die ik in Kassel, Duitsland geef bij voorbeeld, dat is typisch zo'n baan die ze alleen aan geven aan iemand met een reputatie. Dat heeft die film me wel gebracht.' Misschien dat een echte Oscar hier daadwerkelijk verandering in brengt.

Grafiek zonder woorden

The Monk and the Fish is alom gewaardeerd en gelauwerd om zijn rijke grafische stijl van penseel en inkt tegen een achtergrond van warm getint aquarel. Toch besloot Dudok de Wit met zijn *Vader en Dochter* een andere richting in te gaan: hij koos voor houtskool vanwege de korrel en verrichtte speciaal onderzoek naar de papiersoort die hierbij het juiste resultaat gaf. Was de *The Monk and the Fish*, die hij maakte in het zonnige zuiden van Frankrijk, sterk beïnvloed door het mediterrane licht, de kleuren in de Oscar-winnende film staan voor de nostalgie. Het minimale kleurgebruik is in de computer tot stand gekomen. De achtergronden zijn met de grafische pen sepia ingekleurd, waardoor hij net die extra kleurkwaliteit aan het houtskool kon geven. Het sobere kleurpalet blijft beperkt tot sepia en grijsblauw. Deze, volgens de maker, sterke kleurcombinatie versterkt het gevoel van nostalgie in een film over verlangen en dood tegen de achtergrond van Nederlandse landschappen. Populieren in de wind en dramatische wolkenluchten verbeelden dit sterke verlangen en de nostalgische gevoelens van een Nederlander over de grens. Zonder sentimenteel te worden vertelt de film met minimale stijlmiddelen het verhaal van een vader die afscheid neemt van zijn dochter. Seizoenen komen en gaan, het meisje wordt groter, volwassen en oud. De dochter blijft echter steeds de horizonten afzoeken op de plaats waar haar vader de zee opvoer. Net als voorganger *The Monk and the Fish* is *Vader en Dochter* een ogenschijnlijk dun verhaal dat

Bladzijde uit lang stripverhaal uit 1980(onvoltooid, nog geen titel).

een diepe lading en poëtische kracht krijgt door de animatie, de kunst van het weglaten, een wonderlijke eenheid van beeld en geluid, spitse timing en een prachtige vormgeving. Samen met de ruimte voor de eigen invulling van de toeschouwer stijgt de film boven het lineair verhaaltje uit en kan het het publiek veelvuldig beroeren. Er is geen gesproken woord voor nodig.

Animatiefilm en strips

Michael Dudok de Wit koestert ook een grote liefde voor strips en cartoons. Hij tekende ze al op de lagere school. 'Ik heb altijd van Europese stripverhalen gehouden, voor zowel de verhalen als de grafische stijl. Boeken zoals *Kuifje in Tibet* en *De juwelen van Bianca Castafiore* van **Hergé** zijn meesterwerken die nauwelijks verouderen. De kunst van het verhalen vertellen komt in deze boeken door een rijp evenwicht tussen spannende actie, humor en menselijkheid. De verhalen van *Donald Duck* hebben dezelfde volwassen kwaliteit. *Olivier B. Bommel en Tom Poes* van **Marten Toonder** bewonder ik om de verhalen, de sfeer en Toonders originele taalgebruik. Toonder heeft altijd goed gebruik gemaakt van licht en schaduw, wat een inspiratie voor me is geweest.'

Van stripverhalen naar tekenfilms vindt hij eigenlijk maar een hele kleine stap. Tussen alle hoogtepunten waar hij van houdt zoals *Arzach* van **Moebius** en *Vuzz* van **Philippe Druillet** kwam **Art Spigelmans** *Maus*: 'Deze strip betekende een doorbraak voor mij, omdat het doodserieuze onderwerp, de Holocaust, met veel wijsheid behandeld werd. Toen ik Maus las wist ik voor het eerst dat het stripverhaal een kunstvorm geworden was, zelfs voor mensen die doorgaans geen stripverhalen lezen.'

Dudok de Wit omschrijft zijn smaak verder als klassiek, vindt Manga te eendimensionaal, maar probeert binnen het genre wel te zoeken naar vernieuwing en kwaliteit. Zijn kennis van en bewondering voor Noord-Amerikaanse comics noemt hij beperkt tot de grote meesters **George Herriman**, **Winsor McCay**, **Richard Corben** en een aantal kunstenaars die terug te vinden zijn in het blad *Raw*.

'Muziek en geluidseffecten zou ik erg missen als ik strips zou tekenen.'

Dudok de Wit tekent nog steeds strips, vooralsnog puur om het plezier. Hij hoopt ooit nog eens een boek te publiceren. De voorbereiding van een film in de vorm van een storyboard ziet hij als een primitief soort stripverhaal: 'Stripverhaal en animatiefilm hebben opvallend veel gemeen, vooral het gebruik van tijd en timing. Wanneer ik les geef in animatie hecht ik veel belang aan timing, omdat het zo'n fascinerend onderwerp is, zo rijk aan mogelijkheden en tegelijk technisch en intuïtief is. Dan geef ik wel eens stripverhalen als voorbeeld.'

Het sociale aspect dat de beleving van film in zich heeft, is iets wat hij mist bij het beeldverhaal. Het samen met een publiek beleven van een film is bij de individueel beleefde strip niet aan de orde. Het echt grote verschil tussen animatie en het beeldverhaal is volgens hem muziek. 'Muziek en geluidseffecten zou ik erg missen als ik strips zou tekenen.'

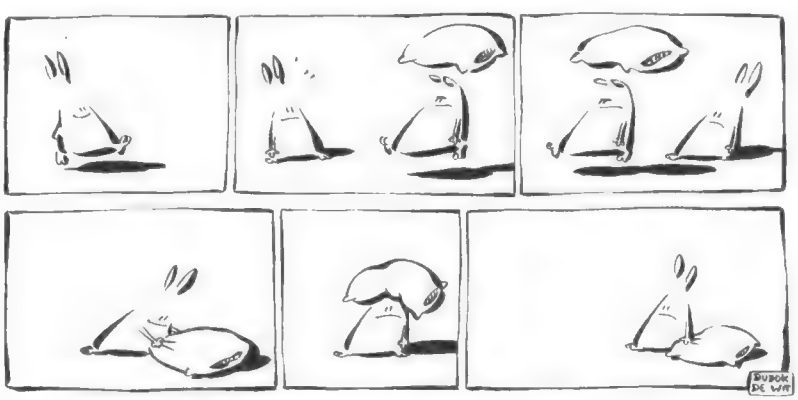

Kort stripverhaaltje, *Pillow*, uit 1990.

LAND IN LICHT

door

JOHN A. LENT
VERTALING BAS BERWERS

Oordelen en vooroordelen versluieren dikwijls de werkelijkheid. Neem Nepal. De gedachten gaan uit naar sherpa's, de majestueuze Himalaya's en een Spartaanse leefstijl, maar niet naar humor.

Strip uit *Muskan*.

Toch speelt humor een belangrijke rol in het leven van de Nepalezen, zo sterk zelfs dat zij in augustus een festival over grappenmakerij, satire en komedie organiseren. Dit Koeienfestival of 'Gaijatra', dat al vijfhonderd jaar bestaat, begon toen de koning zijn vrouw trachtte te troosten na de dood van hun kind. Op zijn bevel kwamen alle families, die vergelijkbare tragedies hadden meegemaakt, naar het paleis om aan de koningin duidelijk te maken dat zij er niet alleen voor stond. Zij die op kwamen dagen brachten koeien mee, symbolisch voor de geloofsovertuiging dat alleen de hoorn van een koe de poorten naar de hemel kan openen. Wie in de stad leefde en geen koeien bezat, droeg een koeienmasker. De menigte raakte in een zeer feestelijke en carnavaleske stemming, en de koning bracht dit onder de aandacht van de koningin.

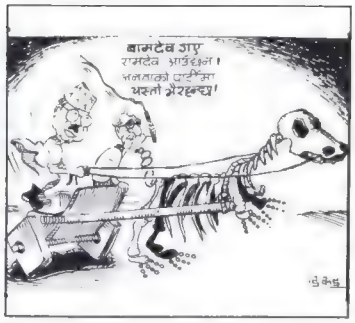

Politieke cartoon uit *Muskan*.

Tegenwoordig biedt het Koeienfestival de mensen de gelegenheid om een paar dagen per jaar de spot te drijven met de autoriteiten. De bevolking trekt malle kleren aan en dartelt door de straten. Tijdens de festiviteiten zijn er tentoonstellingen en wedstrijden op het gebied van onder meer strips en toneel. In deze periode wijdt het grootste filmtijdschrift van Nepal - *Kamana* (Wens) - zijn hele nummer aan strips en illustraties. En sinds 1984 verschijnt jaarlijks een speciale editie - *Bhandbhailo* (Iedereen is in staat tot alles) - vol met cartoons.

Cover van *Muskan*.

Los hiervan publiceren diverse kranten en tijdschriften het gehele jaar door cartoons. Er is een tweemaandelijks humorblad - *Muskan* (Glimlach) - en in de goed-georganiseerde humorvereniging HaSaNe is één van de drie divisies gespecialiseerd in strips. In Nepal werken ongeveer honderd cartoonisten. Niettemin kan slechts een handvol van deze artiesten ternauwernood leven van de tekenpen. Onder hen zijn **Rabin Sayemi** (Rabin), **Abindra Man Shrestha** (Abin) en **Basu Chhetij**. De meeste anderen werken, bij voorbeeld als vormgever, ambtenaar of bankemployee.

Humorauteur, voormalig tekenaar en promotor van de stripkunst, *Ram Kumar Panday*, richtte in de jaren zeventig Nepals eerste humortijdschrift op, *Kaliyuz* (Ironieën). Het bestond twee jaar, totdat de regering het een halt toeriep. *Muskan* verscheen voor het eerst in het begin van de jaren tachtig en had in 1998 een formidabele oplage van 35.000 stuks. Inmiddels is dit geslonken tot 10.000 à 15.000 exemplaren. Oorzaken: distributieproblemen en een afnemende interesse in humorbladen omdat de politieke spanning niet meer op het kookpunt verkeert. Desondanks blijft het blad een belangrijke plek voor tekenaars om in te publiceren, al zijn de cartoons in vergelijking met het Koeienfestival-nummer van *Kamana* nogal tam. In deze jaarlijkse special rijgt *Kamana* politici zonder mededogen aan het mes, brengt het filmpersoneel op een seksuele manier in beeld en is het zelfs niet vies van een poep- en piesgrappen.

Hoewel alle dagbladen dagelijks een politieke spotprent plaatsen, zijn gewone strips zeldzaam. *Gorkhapatra*, de krant van de regering en tevens het grootste dagblad van Nepal, publiceert in de zaterdagsbijlage de enige krantenstrip – acht balkjes met de grappige belevenissen van een volwassen man genaamd Birkhe. Nepalese kranten maken geen gebruik van Amerikaanse en andere buitenlandse syndicaatstrips, in tegenstelling tot andere Aziatische landen.

Een probleem voor Nepalese tekenaars is het isolement waarin zij verkeren. Andere problemen zijn het geringe aantal kapitaalkrachtige kranten, het gebrek aan opleidingsmogelijkheden, de slechte werkplekken en een tekort aan goede tekenmaterialen. Bovendien ondervonden ze tijdens de dictatorschappen tot 1990 veel hinder van de vele politieke beperkingen en de regelmatig in woede uitbarstende autoriteiten. Dit is de reden dat tekenaars in Nepal vaak onder minimaal één, en soms twee of drie schuilnamen werken. Zij handhaven ook nu nog deze pseudoniemen, omdat zij er beroemd mee zijn geworden.

Kortom: wie nog eens denkt aan Nepal, en een somber mens voor zich ziet, met een zware rugzak die hij de Mount Everest op zeult, moet ook eens denken aan de Nepalezen tijdens 'Gaijatra', of aan de karikaturen op de pagina's van *Kamana* en *Muskan*.

Dr. John A. Lent is hoogleraar communicatie aan de Amerikaanse Temple University in Philadelphia. Hij is oprichter van het stripinformatieblad International Journal of Comic Art *en was chef-redacteur van* WittyWorld International Cartoon Magazine. *Hij geeft wereldwijd colleges over het medium strip en zit in diverse jury's van internationale cartoonwedstrijden.*

In deze serie mondiale columns staat een keur aan stripdeskundigen stil bij het afgelopen centennium. Ze plaatsen een persoonlijke noot bij één eeuw strip in het betreffende land.

Vulgaire humor uit *Kamana*.

Marc Verhaegen: 'Het korte rokje was mijn idee.'

Het protest dat de afgelopen tijd klonk tegen de modernisering van *Suske en Wiske*, was luid. Was dan niets dan meer heilig? Vooral de nieuwe kleding van Wiske moest het ontgelden. Zij droeg niet langer haar herkenbare kleedje, maar een minirokje en een kort topje. Verder bleek nota bene politiek cartoonist Erik Meynen **de dialogen in het verhaal *De Europummel* voor zijn rekening te nemen. De pers legde de verantwoordelijkheid voor de veranderingen bij uitgeverij Standaard en de erven van** Willy Vandersteen. **Onder druk van de teruglopende verkoopcijfers eisten deze twee partijen namelijk van tekenaar** Paul Geerts **en diens opvolger** Marc Verhaegen **een moderniseringsslag. De tekenaars verzetten zich, maar zwichtten uiteindelijk toch. Na alle ophef over de veranderingen werd de restyling grotendeels teruggedraaid. Zouden we werkelijk nooit meer de blote navel van Wiske zien? We vroegen het Marc Verhaegen, nu officieel de vaste tekenaar van** Suske en Wiske.

FOTO JOHNNY LOIX

REP EN ROER OM RESTYLING VAN SUSKE EN WISKE

door
JEROEN VAN KIPPERSLUIS

Bent u opgelucht dat u het korte rokje van Wiske niet meer hoeft te tekenen?
***Marc Verhaegen*:** Het maakt me eigenlijk niet uit. Mijn dochtertje kleedt zich ook elke dag op een andere manier. Suske en Wiske zijn moderne kinderen en af en toe van kleding wisselen moet kunnen. Constant in een topje en een kort rokje rondlopen is niet aan te raden. We moeten er natuurlijk voor zorgen dat de herkenbaarheid van de figuren behouden blijft.

Is uw voorganger, Paul Geerts**, het hier mee eens?**
Paul en ik zitten volledig op één lijn. De verandering in de kleding is ons eigenlijk van buitenaf opgedrongen, door de uitgeverij en de erven Vandersteen.

U had geen zin om daarin mee te gaan?
Het is niet slecht een verandering door te voeren, maar – nogmaals – we moeten ervoor waken dat de herkenbaarheid van de

Stelling: De afgeblazen restyling van Suske en Wiske is een ordinaire publiciteitsstunt van uitgeverij Standaard.

Jan Kruis (droeg net als Paul Geerts de verantwoordelijkheid van zijn strip - *Jan, Jans en de kinderen* - over aan een volgende generatie):
'Nee, ik ben het niet met de stelling eens. Ik geloof niet dat het kwade opzet is geweest van de uitgeverij. Ze zijn gewoon geschrokken van de reacties van de vaste lezers. De restyling vond ik overigens niet erg slim. Ik vind dat je er uiterst voorzichtig mee moet zijn. Ik heb zelf ooit een restyling van Jans gedaan, maar dat had toen een reden. Het paste binnen het verhaal.'

Kees Kousemaker (eigenaar stripantiquariaat Lambiek):
'Met de stelling ben ik het niet eens, want volgens mij bepaalt Standaard de inhoud van *Suske en Wiske* helemaal niet, maar doet de studio van Geerts dat. Standaard krijgt het opgediend. Het woord 'ordi-

DANKZIJ HET LUCRATIEVE BIG MOTHER-AVON TUUR GENIETEN ONZE VRIENDEN VAN EEN WELVERDIENDE RUST WISKE IS VOOR TANTE SIDONIA INKOPEN GAAN DOEN
Ik denk dat ik alles heb. Thee, koekjes, pakkedrageskaarten, zuurtjes voor Suske en De Simpele Gazet voor Lambik
Oei! Mijn excuses, moederlief!
Hallo, tante. Hier zijn we weer, hoor. Lukske heeft honger. Heb je warm water?
Hm... en zo te ruiken moet haar luier ook verreist worden
Jouw beurt. Ik heb het vanmorgen al gedaan
En waar is Lukske? Waar zit je, kleine schavuit?
Ik raap ze wel voor u op. Wat zijn dat voor balletjes, vrouwtje?
Dat zijn snoepjes voor de kinderen, m'n kind...
Voor de goede lieden zijn ze zoet, voor de kwade smaken ze als roet. Dommerikken moeten ze niet slikken, want hitte en kou zullen hen strikken. Hier, neem er eentje, lief kind
Vreemde spreuk! Ik bewaar het snoepje voor straks..
MATAIX MEETS TERMINATOR! PSJJEET! KABOEM!...
Hela! Myn Vieling mese rads!
Ga jij eens buiten spelen, Monheir Lambik heeft een nieuw klimrek gebouwd
Meescool!
De hoffie is aan het doorlopen. En ver tel eens, hoe gaat het met jullie?

figuren behouden blijft. Vandaar dat we zijn teruggegaan naar het klassieke rokje van Wiske. Het enige verschil met haar vroegere outfit is dat het kraagje verdwenen is en er een gecentreerd T-shirt met kapsmouwtjes in de plaats is gekomen.

Stel nu dat de stripalbums met de vernieuwende stripverhalen, zoals *Big Mother* **of** *De blote Belg*, **goed verkopen, zou u dan toch niet overwegen om deze aanpak vast te houden?**
Als de verkoop echt naar boven schiet, dan is het logisch om die trend niet tegen te werken. Dan zijn er meer experimenten mogelijk. Momenteel zijn topjes en stretchrokjes in, maar kinderen lopen in allerlei soorten kleding rond. We moeten daarvoor open staan. Maar ik vind dat Paul Geerts ook gelijk heeft. Hij heeft Suske en Wiske in bijna dertig jaar altijd met vaste kleding getekend, al heeft hij eveneens kleine veranderingen doorgevoerd.

Willy Vandersteen **heeft dat zelf ook gedaan.**
Ja, natuurlijk. Als Suske en Wiske op een andere locatie komen, dan dragen ze sowieso andere kleding. Ik kan wel begrijpen dat het contrast in de recente verhalen te groot is. Het klassieke jurkje van Wiske oogt conformistisch, terwijl het topje en rokje van nu nogal uitdagend overkomen. Daar zijn lezers van geschrokken. Er verschijnen nog twee verhalen waarin ze zo te zien is. Dat kunnen we niet terugschroeven.

In veel krantenartikelen lijkt het alsof u, samen met Paul Geerts**, lijnrecht tegenover het idee van het korte rokje staat.**
In het begin waren we behoudend. Paul zeker en ik eigenlijk ook. Ik dacht: als je begint te morrelen aan de hoofdfiguren, dan gaat dat ten koste van de herkenbaarheid. Dan krijg je een negatieve weerslag op de populariteit en uiteindelijk ook op de verkoop. Maar er zijn door Standaard enquêtes gehouden, onder andere over hoe kinderen over Wiske dachten. Daaruit kwam naar voren dat Wiske ouderwets en oubollig overkwam. Meisjes wilden geen vriendinneke zijn van Wiske, omdat ze niet bij de tijd was. Vanuit die optiek en door de druk, de lichte druk, die de erven uitoefenden, zijn we gaan zoeken naar een moderne outfit voor Wiske.
Uiteindelijk zijn we bij het korte rokje uitgekomen. Dat was voor ons helemaal geen eindpunt, eerder een stap in de evolutie. Maar de pers is, toen ze er lucht van kreeg, er zo hard op gesprongen, dat we in ons zoekproces enorm gestoord zijn.

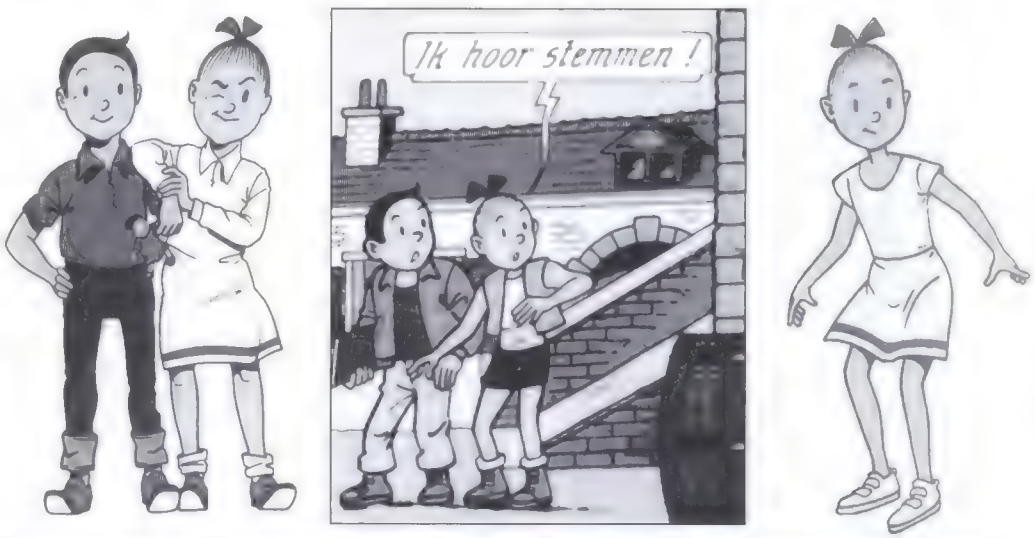

***Boven, De Europummel*, het debuut van Eric Meynen. Het verhaal is geïnspireerd door de komst van de euro volgend jaar en draait om de nieuwe vriend van Sidonia, genaamd Frank Pond.**

***Ernaast*, Het gezinnetje van Suske en Wiske.**

***Rechts*,**
- **De oude 'vertrouwde' Suske en Wiske.**
- **Suske en Wiske in hun gemoderniseerde kledij (*De koeiencommissie*).**
- **De meest recente, bijgeschaafde restyling van Wiske, met retro-look.**

nair' vind ik ongepast als iemand iets eigentijds probeert te maken. Je kunt toch ook niet zeggen dat toen Kuifje plotseling niet meer in zijn plusfour - zo heet zo'n broek met van die opgebonden pijpen - verscheen, dat het een ordinaire publiciteitsstunt van Casterman was. Dat is net zo dom. Ik heb eigenlijk nog nooit zo'n domme stelling gehoord.'

Peter Farla (woordvoerder De Fameuze Fanclub):
'Ik heb inderdaad even gedacht dat het om een publiciteitsstunt ging. Maar ik geloof eerder aan een machtsspelletje. Dat heeft Paul Geerts mij ook persoonlijk verteld. De aandeelhouders en Standaard eisten veranderingen. Ik ben er van overtuigd dat ze niet goed geluisterd hebben naar Geerts en Verhaegen die de mening van stripliefhebbers veel beter kennen. Ze zijn er op teruggekomen door alle publiciteit. Al die media-aandacht is natuurlijk niet verkeerd, maar ik denk niet er bewust op is aangestuurd. Want, als zo'n restyling echt fout loopt, is de schade veel groter dan wanneer het wel bij het publiek aanslaat. Mocht iemand toch op het idee zijn gekomen van zo'n publiciteitsstunt, dan zouden ze het toch niet hebben aangedurfd.'

Erwin Cavens (woordvoerder uitgeverij Dupuis):
'Nee, dat geloof ik niet. Nu wil ik niet polemiseren maar wat er bij *Suske en Wiske* gebeurt, vind ik geen restyling. Slechts de garderobe is veranderd, maar niet de figuren. Bij de strip *Robbedoes* is wel sprake van een restyling, omdat de figuren grafisch helemaal anders in elkaar zitten. Bij deze strip is dat ook niet iets van de laatste tijd, maar loopt dit proces al vijftig jaar: de figuren zijn gecreëerd door **Rob Vel**, daarna nam **Jijé** het over, vervolgens **André Franquin** en na hem waren het **Jean-Claude Four-**

Geerts geeft fakkel door

***Paul Geerts** (1937) draagt de verantwoordelijkheid voor* Suske en Wiske *na 29 jaar over aan **Marc Verhaegen**. Geerts begon in 1968 bij Studio Vandersteen als tekenaar. Langzaam werkte Geerts zich op en in 1972 mocht hij van **Willy Vandersteen** zijn eerste avontuur van* Suske en Wiske *schrijven en tekenen:* De gekke gokker. *Geerts' opvolger, Marc Verhaegen, werkt sinds 1988 in Studio Vandersteen en was reeds het creatieve brein achter de laatste albums van* Suske en Wiske. *De mededeling dat hij stopt met* Suske en Wiske *deed Geerts op de fanclubdag van De Fameuze Fanclub van 22 april jongstleden. Geerts vertelde de toehorende fans: 'Willy Vandersteen, de geestelijke vader van Sus en Wis, zei mij destijds het volgende: 'Ik heb heel veel jaren ontzettend veel plezier beleefd aan het maken van* Suske en Wiske-*albums. Nu is het tijd dat jij er net zoveel plezier aan gaat beleven.' Met dezelfde woorden wil ik bij deze de verantwoordelijkheid overdragen aan Marc. Ik heb genoeg andere zaken te doen in Studio Vandersteen, dus ik vertrek nog niet helemaal. Maar deze fakkel geef ik door aan Marc.'*

Underground

***Marc Verhaegen** werd op 5 april 1957 in het Belgische plaatsje Mortsel geboren. Hij begon zijn carrière in de jaren tachtig als underground-striptekenaar. Hij studeerde op dat moment aan een grafische opleiding in Brussel-Schaarbeek. Bij het tekenen van de undergroundstrips maakte Verhaegen gebruik van het pseudoniem (Stan) **Marver**. Onder die naam maakte hij de wielerstrip* Cycloman *en een aantal verhalen van* Fil Marver *in het blad* Spetters. *Verhaegen kijkt niet graag terug op deze begintijd. 'Voor mij is dat een afgesloten periode. Ik vond het in die periode heel plezant en spannend om te doen, maar als ik het nu terugzie, dan denk ik: 'Oh jee!' Ik was een beeldenstormer toen. Misschien ben ik dat innerlijk nog ergens wel en is het korte rokje aan die mentaliteit te wijten.'*

Journalisten hebben soms de neiging alles op één hoop te smijten. Ze zien dan de verbanden niet goed. Zo klopt het bij voorbeeld niet dat Erik Meynen achter de vernieuwing staat van *Suske en Wiske*. Het had overigens ook nog geheim moeten blijven dat Erik Meynen aan *De Europummel* meewerkt. Dat zou eigenlijk pas kenbaar gemaakt worden op het moment dat het album in de winkels ligt. Al die publiciteit heeft een hoop heisa veroorzaakt die belemmerend werkte op de productiviteit.

Zelfportret van Erik Meynen.

Dus het korte rokje was wel uw eigen idee?

Ja, het was ons eigen idee. Ik heb Paul Geerts dat korte rokje en het topje voorgesteld en hij heeft toen gezegd: 'Ja, waarom zouden we dat niet eens proberen.' Een conflict is er echter nooit geweest. Natuurlijk is het voor de pers veel interessanter om het uit te spelen als een conflict, dat we elkaar aan het aflappen zijn en er één een blauw oog heeft. Dat is nooit gebeurd.

De recente verhalen vallen niet alleen op door de restyling, maar ook door hun inhoud. *De koeiencommissie*, **met als aanleiding het bestaan van de hormonenmaffia in België, parodieert de Belgische politiek. In** *De ongelooflijke Thomas* **trouwen Suske en Wiske met elkaar, krijgen kinderen (Lukske en Liske) en heeft Sidonia als 'BOM' een zoon van Lambiek. Is die onconventionele benadering een blijvende zaak?**

Nee, *De koeiencommissie* was een éénmalig album en zó politiek gaan we het niet meer doen. We hebben dat nu een keer geprobeerd en ik vind het niet voor herhaling vatbaar. Dat dit verhaal zo politiek is, komt voort uit de opmerking van de buitenwacht dat onze verhalen niet actueel genoeg zouden zijn. Daarom zijn die verhalen als *De koeiencommissie* en *Big Mother* er gekomen,

nier, **Nic Broca** en **Janry**. Er zijn dus al diverse tekenaars geweest die strip getekend hebben met de nodige onderlinge stijlverschillen. Bij Standaard staan ze aan het begin van zo'n proces.

Ik vind overigens ook dat het restylen een dagelijks proces moet zijn. Een figuur moet constant evolueren, want een uitgeverij zoekt constant naar nieuwe doelgroepen. Lezers haken nu eenmaal na een x-aantal jaren af.'

Martin Lodewijk (keerde na ruim vijftien jaar terug met zijn geesteskind *Agent 327* zonder een restyling door te voeren):

'De stelling lijkt me onzin. Ik vind restyling over het algemeen niet verstandig. Het gaat vrijwel nooit goed en moet gebeuren in de hand van de tekenaar, in de loop van de tijd en niet van het één op het andere moment. Restyling is bij *Kuifje* en *Robbedoes* ook gebeurd. Fout. Fout. Fout. Robbedoes veranderde in de eerste jaren ook, maar dat ging organisch. Op een gegeven moment trok Franquin hem zijn pakje uit en gaf hem een rood jackje en vanaf dat moment is het alleen maar fout gegaan met de restyling van Robbedoes.

Ik ben tegen restyling omdat een figuur het oorspronkelijke figuur dan niet meer is. Bij een strip heb je namelijk heel weinig handvatten om een figuur aan vast te pakken en aan te herkennen.'

Jan de Vriend (woordvoerder Standaard):

'Nee, uiteraard klopt de stelling niet. De restyling is helemaal niet georchestreerd of gepland. De mensen die het potlood vasthouden, zijn degenen die bepalen hoe Suske en Wiske eruit zien. Er is ook niets afgeblazen: de restyling gaat onverminderd door. Alleen vindt zoiets niet van dag op dag plaats. Je werkt eraan, je probeert wat, je experimenteert wat. Dat is ook zo gegaan met het korte rokje en het topje van Wiske. Het hoeft ook niet iets blijvends te zijn. Zoals het er nu naar uitziet, kiezen we voor een andere aanpak. Er komt nu vlotte kledij die meer tijdloos is en dus minder onderhevig aan modeverschijnselen.'

Tante, we weten nu wel dat jij de moeder bent van Thomas, ... maar wie is de vader ?
TRRIII!!
TRRIII!!
Thomasje, het is tijd voor mijn gêmamaaltijd Zet jij me even in m'n rolstoel ?

***Links, Big Mother*, een mix tussen *Big Brother* en *De Bus*, bedacht door 'John de Trol'.**

***Rechts*, Sidonia als Bewust Ongehuwde Moeder (BOM) in *De ongelooflijke Thomas*.**

***Midden*, De nieuwe look van Wiske.**

waarmee we inspelen op de actualiteit. *Big Brother* was in Vlaanderen een gigantische kijkcijferbom en een sociaal fenomeen. Wij hebben getracht daar een parodie op te maken. Verder moet er niks achter worden gezocht. Er staan ook geen kritische noten in, omdat ons werd verweten dat we in vorige albums teveel de moralistische toer opgingen.

Wat vinden jullie van mijn nieuwe millenniumlook? Als ik gedurende acht weken op tv kom, mag ik er goed uitzien, hé. Hair-weaving heel dat

Maar ondertussen is al deze kritiek achterhaald. Uit een recent onderzoek blijkt dat lezers van *Suske en Wiske* in de eerste plaats van ons humor, fantasie, reizen naar verre landen, dieren en sprookjesachtige figuren verlangen.

'Actualiteit' kwam pas op de achttiende plaats, maar toen hadden we *De koeiencommissie* en *Big Mother* al bedacht.

De volgende albums die verschijnen - *De ongelooflijke Thomas*, *Big Mother* en *De blote Belg* – zullen nog onconventionele verhalen zijn, die op bepaalde punten het conventionele *Suske en Wiske*-idioom overstijgen. Bij het daaropvolgende verhaal, *De fleurige Floriade*, keren we terug naar het beproefde stramien.

Hoe zit het met de samenwerking met Erik Meynen**?**

We hebben samen het scenario geschreven voor *De Europummel* en hij schrijft de dialogen daarvoor. Hoe onze samenwerking zich verder gaat ontwikkelen, weet ik niet. Dat weet hij zelf ook nog niet, al heeft hij aangegeven dat hij zijn politieke werk niet laat schieten. Ik moet wel constateren dat hij soms moeite heeft om het tempo van één pagina per week bij te benen. We zullen alles evalueren als het album af is.

Wat de inbreng van Erik Meynen in *Suske en Wiske* kan zijn, moet dus nog worden uitgevist. Hij is vooral een politiek cartoonist, die eigenlijk van *Suske en Wiske* een soort soapachtig gebeuren wil maken. Dat is eigenlijk iets dat voor *Suske en Wiske* niet kan en niet werkt. Als hij zijn humor in kan passen in avontuurlijke verhalen, dan zie ik hem nog wel een verdere bijdrage leveren. Anders moeten er toch conclusies worden getrokken.

Bent u niet bang dat het tekenen van *Suske en Wiske* **u op den duur gaat vervelen?**

Natuurlijk wil ik voor de afwisseling wel eens wat anders, en daar zorg ik ook voor. Ik ben begonnen met het schrijven van een boek. Het wordt een koldereske thriller. Ik doe dat naast mijn werk. Vroeger heb ik voor Standaard een andere strip gemaakt, *Calpako*. Zolang ik af en toe kan switchen en mijn interessesfeer kan verleggen, kan ik het een lange tijd volhouden.

Suske en Wiske
DE BLOTE BELG
W. Vandersteen
Herkent u deze man, mevrouw ?
HELP! WIE IS DIE GRIEZEL ?
MET DE HULP VAN HENK WORDT EEN NIEUWE ROBOTFOTO VAN LAMBIK GEMAAKT, DIE HEEL GELUKEND IS HET SIGNALEMENT VAN DE BLOTE BELG WORDT IN BINNEN- EN BUITENLAND VERSPREID
DE BLOTE BELG
Opzij, jongens. Hier zijn de raamafiches van de blote Belg.
De blote Belg. Aha ...
37
Zowaar mijn naam Bob Scoop is, met dit nieuwtje maak ik carrière in de perswereld
Ik moet het privé-adres van de blote Belg achterhalen en meer te weten komen over zijn kennissenkring. Maar hoe ?
Vriendelijk, beleefd en voorkomend zijn Nadien genadeloos toeslaan, zoals mijn collega Jan Achterbex !
38

***Links*, Journalist jaagt op Lambiek, de blote Belg. Met een verwijzing naar 'collega'-stripjournalist Jan Bex.**

Meynen debuteert

***Erik Meynen** werd op 18 december 1957 in het Belgische plaatsje Kapellen geboren. Zijn eerste stap in de stripwereld was een vakantiebaantje: in 1978, terwijl hij een opleiding tot animatiefilmer volgde, tekende hij de decors van de strip* Kiekeboe. *Vanaf 1980 werkte hij samen met **Pjotr** (Piet de Rycker). Meynen schreef en Pjotr tekende. In Nederland kregen ze een cultstatus met hun strip* De avonturen van Tommy Gun & Marion Lee *(Magic Strip, 1983). Zij verzorgden onder andere een fotostrip voor het stripblad* Spetters, *onder het pseudoniem **Protter & Zweynen**. Hier leerde Meynen Marc Verhaegen kennen.*

Na 1983 deed Meynen een tijdlang niets op stripgebied. Pas in 1987 ging hij weer strips maken, voor het blad Lava. *Meynen schreef niet langer, maar tekende nu, op scenario's van **Kamagurka**. Vanaf 1988 tekende Meynen de strip* Inspecteur Bob, *die geschreven werd door niemand minder dan **Herman Brusselmans**. Dit was een parodie op een detectivestrip die in de jaren zeventig in het weekblad* Robbedoes *verscheen en nog het beste te vergelijken is met* Inspecteur Netjes *van **Hanco Kolk**. Inspecteur Bob was echter het tegenovergestelde van Netjes: hij zoop, snauwde verdachten af en was totaal niet geïnteresseerd in het oplossen van de misdaden.*

In 1990 begon Meynen met het tekenen van zijn politieke cartoons. In 1999 ontving hij de belangrijkste prijs in de wereld van het Vlaamse beeldverhaal, de Bronzen Adhemar, voor de bundeling De jaren van Dehaene.

DE JAREN VAN DEHAENE ZIJN VOORBIJ...
IK LOS DE STELLEN PAS OP ALS DE PROBLEMEN ZICH... NEE...
IK STEL HET LOSSEN PAS OP ALS...
IK PAS OP MET LOSSEN ALS DE STELLING...
HET WERKT NIET MEER !

De Belgische oud-premier Jean-Luc Dehaene.

*Naast zijn politieke cartoons werkte Meynen samen met beroepsbelegger, politicus en oplichter **Jean Pierre van Rossum**, aan een strip over Van Rossum. Naar aanleiding van deze strip nam **Helena Vandersteen**, de dochter van Willy Vandersteen, contact op met Meynen. Zijn gags deden haar denken aan de humor van haar vader en ze vroeg hem of hij geïnteresseerd was om aan* Suske en Wiske *te werken. Meynen stemde in met het voorstel een proefverhaal te schrijven en dat werd* De Europummel.

Bronnen: Stripgids 34 *en* Brabant Strip Magazine 87.

Stripwandeling

Toeristen op één van de fraaiste waddeneilanden die N kunnen Kapitein Rob letterlijk en figuurlijk niet mislope tegels van de stripkapitein en zijn trouwe viervoeter sie stegen en stoepen. De tentoonstelling is onlangs verlen Wie met het boekje *Kapitein Rob & Terschelling* in de han volgt, hoeft niets te missen...

door
PIETER VAN CLEEF

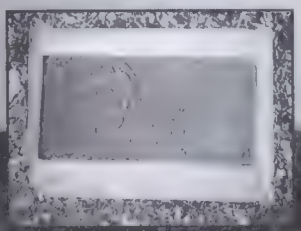

Gebouw 'De Kraak' in West-Terschelling vormt het startpunt van een wandeling die te volgen is aan de hand van Kapitein Rob-plaquettes in de trottoirs en de duinen.

Vorig jaar zomer organiseerde de Stichting Zeeschuim in samenwerking met de VVV Terschelling en de erven van striptekenaar **Pieter Kuhn** een speciale wandelroute op het waddeneiland Terschelling. De wandeling, die zo'n anderhalf uur duurt, neemt de wandelaar mee langs alle plekjes op het eiland die min of meer een band hebben met het werk van Pieter Kuhn. Het initiatief is wegens succes geprolongeerd en de wandeling zal de komende twee jaar nog te volgen zijn.

In de tentoonstellingsruimte vinden bezoekers veel info over Pieter Kuhn zelf, foto's, illustraties en oude drukken van *Kapitein Rob*-boeken.

Filmmateriaal Pieter Kuhn

De Kraak is een leuk beginpunt van de wandeling. Dit gebouw, een boekhandel met tentoonstellingsruimte, was vroeger de Gereformeerde kerk van West-Terschelling.
Er is een tentoonstelling ingericht met veel beeldmateriaal uit het werk van Kuhn, en vele foto's en achtergrondinformatie over het eiland en de geschiedenis van de legendarische krantenstrip.
Deze speciale tentoonstelling in De Kraak is net als de wandeling verlengd tot en met oktober 2001. De organisatoren hebben bovendien de hand weten te leggen op uniek filmmateriaal van Pieter Kuhn dat in de tentoonstellingsruimte te zien zal zijn.

op waddeneiland

derland rijk is,
: speciaal gemaakte
en vele straatjes,
gd en uitgebreid.
l de wandelroute

Speciale uitgaven

Ter gelegenheid van de wandelroute en de tentoonstelling in gebouw De Kraak, gaven Stichting Zeeschuim en Stichting VVV Terschelling een boekje uit: **Kapitein Rob & Terschelling**. *Een onmisbaar bezit voor* **Kapitein Rob**-*fans en wandelaars: het toont vele oude en nieuwe foto's van het eiland, rijk geïllustreerd met beeld- en tekstfragmenten uit het werk van Kuhn. Er zijn bovendien twee unieke ansichtkaarten gemaakt en een herdruk van* **Het Geheim van de Bosplaat** *(één van de* **Kapitein Rob**-*verhalen die zich op Terschelling afspeelt). Dit materiaal is verkrijgbaar op het eiland of rechtstreeks via stichting Zeeschuim.*

West-Terschelling zoals Kapitein Rob het in de vijftiger jaren zag...

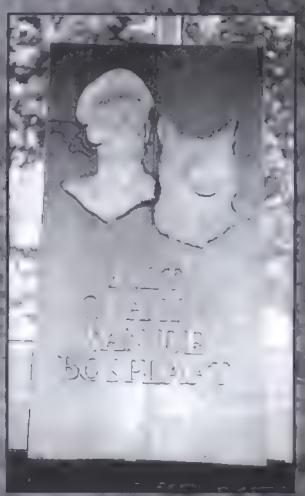

PRIJSVRAAG

Voor wie komend seizoen neerstrijkt op Terschelling, is de wandeling zeker een aanrader voor een leuke middag uit.

Maar omdat Terschelling niet om de hoek ligt, geeft Stripschrift tien exemplaren weg van het boekje *Kapitein Rob & Terschelling*. Dit boekje is onder andere verkrijgbaar bij de VVV van Terschelling voor *f*9,95. De eerste 10 inzenders van een leuk kaartje ontvangen een exemplaar.

Stuur het kaartje naar
Stripschrift
t.a.v. De Kapitein
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam.

Meer info: Stichting
Zeeschuim, Burgemeester
Reedeker-straat 56b,
8881 CB Terschelling
West. Telefoon
(+31) (0) 562-443675
of via e-mail:
dekraak@euronet.nl
of via de website:
www.kapitein.nl

FOTO'S PIETER VAN CLEEF

Belofte van de jongste Hamlet-vertaling niet ingelost

Uitgeverij De Harmonie heeft een nieuwe Hamlet-vertaling uitgebracht, vermomd als *Illustrated Classic.* **De verpakking belooft echter meer dan de inhoud waarmaakt. Een gemiste kans.**

Geheel links, **Illustrated classics als icoon**

Links, **Zelfde scène als de voorkant van de stripversie uit 1978.**

Rechts, **Meest verstripte toneelauteur.**

Geheel rechts, **Alleen Schanulleke speelt zichzelf.**

Rechtsonder,
- **Voorkant van de prachtversie uit 1978: zotte Hamlet laat broek zakken.**
- **Broedermoordenaar Van Agt**
- **Hamlet met trechter en Claudius met hagedis op z'n helm.**

Hieronder, **Namaakcover van voddige stukgelezen Illustrated Classic.**

Kruisbestuiving tussen strip en toneel mislukt

door **WILLARD MANS**

Vorig jaar was er in het Vlaams cultuurhuis *De brakke grond* in Amsterdam een interessante tentoonstelling over verstripte toneelstukken en vertoneelde stripverhalen. In de inleiding van de catalogus *Papieren drama's* (2000) gebruikt **Joost Pollmann** het begrip 'icoon' voor een afbeelding van iets of iemand, die zowel simpel herkenbaar als beroemd is. Zo herkent bijna iedereen afbeeldingen van en verwijzingen naar de kreet *'To be or not to be, that is the question'*. Deze informatie is blijkbaar in onze genen opgeslagen, want ook cultuurbarbaren die zelden een boek in de hand nemen, laat staan een toneelwerkje van de bedenker van deze kreet en meest verstripte toneelauteur **William Shakespeare**, weten zo'n beetje wat er mee bedoeld wordt. En striplezers al helemaal, zo maakt *Papieren drama's* duidelijk. *Hamlet* (1602), waar bovenstaand citaat uit afkomstig is, is namelijk vele malen aangehaald en geparodieerd in strips, net als *Macbeth* en *Romeo en Julia*. Uiteraard is Shakespeare ruim vertegenwoordigd in de reeks *Illustrated Classics*, die in de jaren vijftig, zestig en zeventig populair was (zo las ik een vodderig exemplaar van *Romeo en Julia* voor mijn boekenlijst Engels op de middelbare school).

Spannend en sexy

Met die fameuze *Illustrated Classics* is iets bijzonders aan de hand. Wat met *Hamlet* in het groot gebeurde, lijkt met het uiterlijk van de *Illustrated Classics* in het klein te geschieden. Er wordt zo vaak naar de serie verwezen, dat jeugdsentiment geen afdoende verklaring meer is. Dankzij de avonturen uit de wereldreeks - de *Classics* zijn internationaal - overleeft de autobiografische held uit **Adriaan van Dis**' *Indische duinen* (1994) z'n ziekbed.

Het literaire tijdschrift *Bzzlletin* (nummer 250, 1997) publiceerde verstript proza in het inmiddels bekende *Classics*-jasje. En is *Stripschrift 193/194*, waarin ruim aandacht voor deze illustere serie, niet reeds lang uitverkocht? Die mix van verhalen uit de elite-cultuur verpakt in een jasje van eenvoudige snit blijft kennelijk aantrekkelijk. Of in de woorden van **Charlotte Mutsaers**: 'Het is trouwens (...) spannend, haast sexy, als een zogenaamd hoog genre aan een zogenaamd laag genre wordt vastgekoppeld.' (*Papieren drama's*).

Laten we zien of de kortgeleden verschenen en hier te bespreken *Hamlet*, in een vertaling van **Erik Bindervoet** en **Robbert-Jan Henkes**, met illustraties van **Aart Clerkx** en een *Illustrated Classics*-uiterlijk, met de etiketten spannend en sexy in de traditie van verstripte klassiekers kan worden opgenomen.

Hamlets verhaal

Het verhaal gaat in grote lijnen als volgt. Kroonprins Hamlet van Denemarken hoort dat de onverwachte dood van zijn vader geen ongeluk was. Vaders broer, Claudius, had daar de hand in. Snel daarop trouwt Claudius met zijn moeder en verwerft de troon. Hamlet moet de dood van z'n vader wreken, maar neemt daar ruim de tijd voor. De mooie Ophelia is de *love-interest*. Tijdens het afrondende duel komen uiteindelijk alle hoofdpersonen om het leven, een 'familiedrama' zouden we nu zeggen. Het gepieker en getalm van Hamlet geeft to-

neel- en stripmakers de kans, steeds een actueel, vernieuwd stuk op de planken te zetten Aart Clerkx is, als het om verstripte Shakespeares gaat, een specialist. De *Tante Leny presenteert*-medewerker tekende *Macbeth* (1988) en al eerder *Hamlet* (1978). Die laatste verscheen in comic-vorm en was onder andere te koop bij de voorstellingen van het stuk door het *Onafhankelijk toneel* in Rotterdam. Een complete strip op eigen scenario, en nu nog prima genietbaar. Hamlet is een dwarse puber ('Fuck it!... sjit!'), de incestueuze broedermoordenaar Claudius is toenmalig premier Van Agt, met een appelmoesblikje als kroon op z'n hoofd. Een geslaagde toneelstrip omdat het oorspronkelijke verhaal met stripelementen verrijkt is; een aanwinst voor de toenmalige bezoeker.

Omslag

De omslag van de nieuwste *Hamlet* doet de stripliefhebber het water in de mond lopen. Linksboven zien we het karakteristieke gele blokje, nu met de tekst 'Klassiek geïllustreerd'. Clerkx schilderde een mooie Hamlet met fout Superman-pak en Ophelia met puntbeha voor een **Rietveld**-stoel. Het tapijt suggereert een schaakspel vol intriges. De achterkant geeft een heerlijke *Suske en Wiske*-parodie: Wiske is Ophelia, Suske Hamlet. Sidonia doet de koningin en Lambiek speelt Claudius. Jerom als Horatio, Hamlets steun en toeverlaat, draagt de hele club.

'Natte rotjes'

Maar zodra we het boek openen is 't gedaan met het kijkplezier. Clerkx heeft nog twintig grote zwart/wit-illustraties gemaakt en die zijn goed. Wanneer Hamlet krankzinnigheid voorwendt, draagt hij uiteraard een trechter op zijn hoofd. Schurk Claudius heeft een hagedis op z'n helm. De eerste ontmoeting met de zotte Hamlet - met Calvijn-slip - vindt plaats terwijl Ophelia zit te naaien, nu op een Husqvarna. En de bedroefde moeder aan Ophelia's graf doet denken aan de koningin uit Disney's *Doornroosje*. De verdronken Ophelia is een klassiek juweeltje. Maar de plaatjes zijn dik ondergeschikt aan de tekst en laten zich al helemaal niet zelfstandig lezen. De tekst leest niet prettig, maar welke toneeltekst wel? In het nawoord zetten de vertalers Bindervoet en Henkes zich af tegen de veelgeprezen **Gerrit Komrij**-editie: 'Ik kon het niet uit mijn strot krijgen'. Maar volgens recensent **Pieter van Oudheusden** in het afgelopen maart/april-nummer van *Zone 5300* leunt het duo juist sterk op het werk van de oude meester: 'Elk woord een... staaf dynamiet? Eerder een doos natte rotjes'. Enig kolderiek leesplezier geeft nog wel de bijlage - gebaseerd op een eerder door de VPRO uitgezonden hoorspel - zij het met een hoog grachtengordel-gehalte: hierin Jansen en Janssen-praat, Hamlets ruklied en smurfin Ophelia.

Jammer

De eindconclusie moet zijn dat de striplezer, hitsig gemaakt door de verpakking, met de inhoud bedrogen uitkomt. Wat jammer dat er niet gekozen is voor een zelfstandige, actuele toneelstrip, zoals in 1978, met bij voorbeeld **Willem-Alexander** als kroonprins Hamlet en **Máxima** als Ophelia. Dat zou meer bekendheid hebben gegeven aan *Hamlet* in het algemeen en de huidige opdrachtgevers, de toneelgezelschappen *Het kaaitheater* uit Brussel en *'t Barre land* uit Utrecht in het bijzonder. Aart Clerkx kon (of mocht?) niet meer maken dan wat platen in de marge, in plaats van een strip met meerwaarde. Een schaap in wolfskleren.

Hamlet

Shakespeare
Harmonie 2000
ISBN 90-6169-612-7
Prijs f29,90 / Bfr.598
(96 pagina's, zwart/wit, s.k)

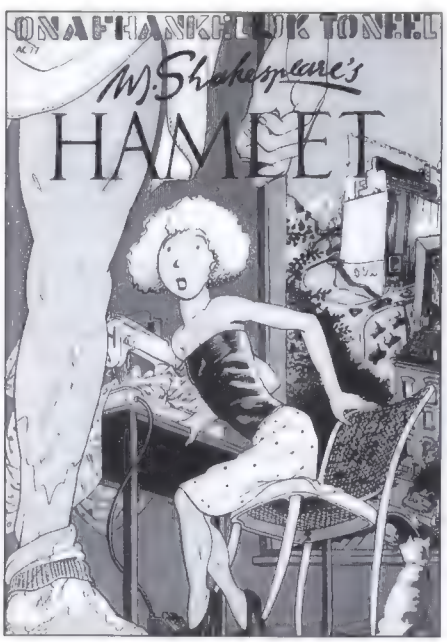

MAAR STIL: TOEN IK NA DE MIDDAG SLIEP, BESLOOP JE OOM MIJN VEILIG OOR MET SAP VAN 'T VERDOEMDE BILZENKRUID GEWAPEND EN GOOT DIT ETTERBROUWSEL IN MIJN OOR EN IN EEN OOGWENK WAS IK OVERDEKT MET EEN AFZICHTELIJKE EN VIEZE KORST
TIJD VOOR JE OOR DRUPJES, BROERLIEF!

BOEKEN

Agent 327 12:
De vergeten bom

Agent 327 13:
Het pad van de schildpad

Lodewijk
Meulenhoff 2001
ISBN 90-290-6951-1 (deel 12)(h.k.)
ISBN 90-290-6952-X (deel 12)
ISBN 90-290-6965-1 (deel 13)(h.k.)
ISBN 90-290-6966-X (deel 13)
Prijs *f* 24,90 / Bfr.498 (h.k.)
f 12,90 / Bfr.258
(48 pagina's, kleur, h.k. en s.k.)

Hij is terug! Na een afwezigheid (in elk geval in boekvorm) van bijna twintig jaar is *Agent 327* 'back in action again'. En niet zo'n beetje ook, want omdat de strip wordt voorgepubliceerd in *Algemeen Dagblad* in een tempo van een halve pagina per dag, staat kort na het verschijnen van het eerste album het tweede alweer in de planning.

Een hernieuwde kennismaking met een dierbaar fenomeen: *Agent 327* was altijd het voorbeeld van hoe het eigenlijk moet: de strip waaraan alles klopt. Humor, spanning, avontuur, sterk plot, aangename en effectieve tekeningen, enorme vaart, leuke dialogen en talloze toespelingen en kleine details voor de herlezers. En ook nog eens onmiskenbaar een echte Nederlandse strip.

De man achter - **Martin Lodewijk** - is niet alleen de peetvader van de Nederlandse strip, maar ook één van de top-scenaristen van ons land. Uit zijn scenario-activiteiten (van *Johnny Goodbye* tot *Storm*) blijkt wel dat hij niet om een origineel ideetje verlegen zit. Het is daarom des te aardiger dat hij voor zijn eigen strip, *Agent 327*, juist de andere kant op kijkt. In *Agent* richt hij zich juist op het cliché. Dat Lodewijk een groot kenner èn liefhebber is van strips (en andere vormen van populaire fictie) blijkt uit elke pagina. Hij kent ze allemaal, net als wij, en weet precies hoe ze werken. Hij verwerkt ze schaamteloos en gretig, vergroot ze zelfs uit, maar haalt ze zó door zijn gehaktmolen dat ze er als nieuw uit tevoorschijn komen. Met altijd ergens die knipoog naar de lezer: deze kennen jullie ook nog wel, hè? Zelfs zijn personages doen mee: 'Denk na, IJzerbroot... hoe zou Johnny Weismuller dit doen?! Ik ken m'n klassieken! Zó zou Johnny Weismuller dit doen!!' Vooral dat maakt *Agent 327* voor iedereen die z'n klassieken kent, zo'n eindeloos genot.

Maar na elf albums viel het stil. De liefhebbers geloofden langzamerhand al niet meer in een come-back van hun favoriete geheime agent, totdat vorig jaar bekend werd dat Lodewijk de strip weer zou oppakken, en dat nog wel voor publicatie in de krant, een halve pagina per dag. Deze niet geringe stok achter de deur mist duidelijk zijn uitwerking niet, want Lodewijk (naar eigen zeggen erg een deadline-werker) is op dit moment al ver in het derde verhaal.

Het eerste nieuwe dossier - *De vergeten bom* - is recent bij Meulenhoff in album verschenen, en de bundeling van het volgende verhaal - *Het pad van de schildpad* - komt eraan.

De vergeten bom heeft een echt ouderwets-eigentijds post-koude-oorlog-James-Bondplot, met een groep ontvoerde hoofden van geheime diensten, exotische uitstapjes in de achterlanden van Centraal-Azië, bizarre vervoermiddelen en als nauwelijks relevante aanleiding de neutrale bom, bekend uit eerdere avonturen van Agent 327. Aan het avontuur zelf gaan een paar pagina's vooraf waarin het grote tijdsverloop enigszins verklaard wordt. Hierbij keert de hele vaste cast terug vanuit geheel andere maatschappelijke posities, met onder meer IJzerbroot als limousinechauffeur, Barend als pizzakoerier en de Chef als dakloze televisieverslaafde. De inmiddels voor Agent 327 totaal onmisbare Olga Lawina zit tegenwoordig in de privé-bewaking.

Zij die geduldig hebben gewacht, hoeven niet teleurgesteld te zijn: de strip heeft niet aan kracht ingeboet. Alle ingrediënten zijn weer volop aanwezig: een op het oog los-uit-de-pols-plot, waarin alles toch weer netjes op z'n plaats valt, grondig gedocumenteerd, lekker en leesbaar getekend en vol toespelingen, verwijzingen, citaten en achtergrondgrapjes. Het enige dat het leesgenot enigszins aantast, is dat in de (ruim aanwezige) dialoog vrijwel geen tekst te vinden is die géén meerwaarde heeft in de zin van een verwijzing of een grapje, wat soms een gevoel van overkill oproept. Hetzelfde geldt voor de melige naamgrapjes. Die waren altijd al één van de vaste kenmerken van de strip, en ze waren welkom omdat je altijd het gevoel had dat je ze 'er gratis bij kreeg', maar vooral het eerste deel van het verhaal zit er zó vol mee, dat het lachen je dreigt te vergaan. Bij dagelijks consumptie van een halve pagina is dat waarschijnlijk veel minder hinderlijk.

Het pad van de schildpad, het tweede nieuwe dossier, lijdt hier gelukkig niet aan. Het is een tamelijk simpel, erg actiegericht avontuur, waarin het dreigende uitsterven van diersoorten wordt gekoppeld aan een zwarte bladzijde in de vaderlandse geschiedenis, namelijk de rol die ons land met name níet gespeeld heeft in de afschaffing van de slavernij. Het verhaal speelt zich hoofdzakelijk af in Diergaarde Blijdorp (bij nacht), met een kort uitstapje naar de Stille Zuidzee. Het viert tevens de terugkeer van aartsvijand Boris Kloris en zijn bendeleden.

Ook hier weer verwijzingen te over. Zo blijkt de Chef een verwoed *Kuifje*-lezer te zijn, en is er een bijrolletje voor ene Laverdure. Uit dit verhaal blijkt: Lodewijk is goed op stoom met *Agent*, en het derde verhaal is iets om naar uit te zien.

Het van de schildpad is wat kort uitgevallen (30 pagina's), al dan niet toevallig precies zo lang dat in het album nog plek is voor een tweede *Agent*-avontuur: *De zwarte doos*. Dat is het laatste verhaal vóór de lange stilte, midden jaren tachtig in *Eppo* gepubliceerd, maar tot nu toe nooit in album verschenen. Het is een kort (15 pagina's), nogal uitbundig verhaal waarin onder meer IJzerbroot in een videoband wordt veranderd door Dr. Maybe, in opdracht van 'projectverwikkelaar' Poendrop, beiden oude bekenden van Agent 327. Dat de ook in dit verhaal alomtegenwoordige verwijzingen naar onze realiteit die van vijftien jaar geleden is, mag de pret niet drukken.

Agent 327, welkom terug!

JL

WONDERLAND
VOOR AL UW STRIPS!
www.wonderlandstrips.nl

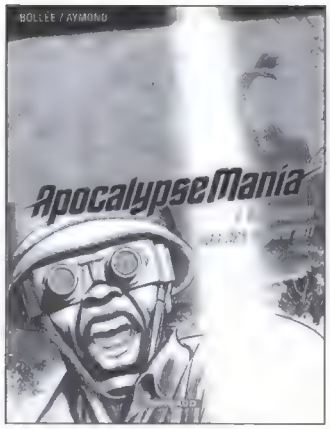

ApocalypseMania 1: De kleuren van het spectrum

Bollée & Aymond
Dargaud 2001
ISBN 90-6793-593-X
Prijs ƒ 10,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Het jaar 2009. Vier grote lichtbundels schijnen vanuit de kosmos op de aarde. In de omtrek van de vier stralen bevinden zich buitenaardse wezens die zich niet bepaald vriendschappelijk gedragen. Wat zou dit allemaal kunnen betekenen? Degene die waarschijnlijk het antwoord op deze vraag kan vinden is Jacob Kandahar, de 'intelligentste man van de wereld'. Zo intelligent is deze Kandahar dat hij geblinddoekt gelijktijdig dertig partijtjes schaak kan winnen.
Verantwoordelijk voor *ApocalypseMania* zijn twee tamelijk onbekende figuren in de stripwereld: schrijver **Laurent Bollée** en tekenaar **Philippe Aymond**. Misschien zullen sommigen Bollée wel kennen als co-scenarist van *Het schepsel van Rhamane*. Aymond tekende eerder het nog in Nederland te verschijnen achtste deel voor de Collection Long Courrier (Collectie Beeldroman) van Dargaud.
Misschien dat deze twee onbekenden uitgroeien tot ware toppers, want *ApocalypseMania* is een prima geschreven en getekend sciencefictionverhaal. Ondanks het feit dat er veel flashbacks en flashforwards in voorkomen, leest Bollées verhaal bijzonder soepel weg en bevat het voldoende spanning om geboeid te blijven. Aymond heeft een heldere, realistische tekenstijl, die het leesplezier ook zeker verhoogt. Een nadeel is de onaantrekkelijke voorkant, die de lading niet dekt. Ook een minpunt is het gegeven dat de hoofdpersoon een ietwat betweterige supermens is, met wie je je als lezer niet zo snel zult identificeren. Ondanks deze minpuntjes belooft *ApocalypseMania* toch een interessante reeks te worden.

JvK

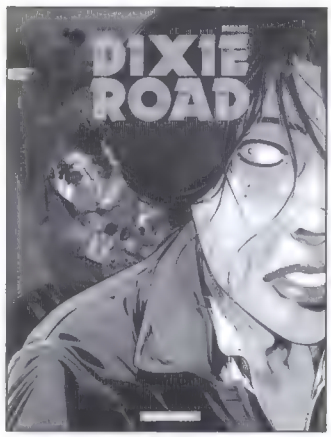

Dixie Road 4

Dufaux & Labiano
Dargaud 2001
ISBN 90-6793-591-3
Prijs ƒ 10,95 / Bfr.219
(50 pagina's, kleur, s.k.)

De serie *Dixie Road* gaat over de familie Jones, die bestaat uit Jonas (vader), Nadine (moeder) en Dixie (dochter). Deze familie is op de vlucht voor de politie en de privémilities in het broeierige zuiden van het Amerika in de jaren 30. Mr. Jones heeft in deel 1 een bank overvallen, er zijn her en der wat doden gevallen waarvan de hele familie wordt verdacht, en een detective, Keena, zit achter Mrs. Jones aan wier eigen naam Mrs. Vreeland is. Bovendien is er nog een nietsontziende huurmoordenaar, Ernest Pike, achter hen aangestuurd. Dit alles tegen een achtergrond van stakingen, sociale ongelijkheid, rassenhaat en grote armoede.
In deel 4 komt alles bij elkaar. Dixie, Nadine en Jonas verblijven in kamp Silver Creek. Jonas is gewond door een vechtpartij (in deel 3) en ze willen wat rust. Maar de arbeiders daar dreigen te gaan staken omdat ze vinden dat ze slecht worden behandeld. Wanneer de arbeiders dronken worden gevoerd door Kid, een vriendje van Dixie die hen tegen de regels in alcohol verkoopt, loopt de situatie volledig uit de hand. De dronken arbeiders plunderen de magazijnen van het kamp en steken ze in brand. Voor de bazen is dit het teken om de milities hard te laten ingrijpen, waarop er een complete chaos ontstaat waarin iedereen probeert aan het geweld te ontkomen. Tegelijkertijd heeft Ernest Pike een ontmoeting geregeld met de Jones, en heeft Keena ook de Jones ontdekt...
Met *Dixie Road 4* wordt de eerste cyclus (informatie van de uitgever) van Dixie Road afgesloten.
Scenarist **Jean Dufaux** (van onder andere *Jessica Blandy*) en **H. Labiano** hebben samen een mooie reeks gemaakt. Het is een spannend verhaal dat nergens ongeloofwaardig wordt en waarbij het wisselende perspectief in de tekeningen en het prachtige kleurgebruik (door **M.P. Alluard**, van onder andere *Largo Winch*) de tekst bijzonder goed ondersteunen. Door het verhaal vanuit het perspectief van Dixie te vertellen, komen er ook andere zaken aan bod behalve de crisis. Het is tevens het verhaal van een meisje in de puberteit die opgroeit in een moeilijke gezinssituatie, en soms ervan droomt daarvan bevrijd te worden. Ze heet Dixie Road omdat ze steeds onderweg is en de weg als haar bondgenoot beschouwd. Aan het slot van deel 4 is Dixie volwassen geworden: 'Ik heet Dixie. Ik heb een land doorkruist waar geweld en waanzin aan de orde van de dag waren, maar ik heb geleerd nooit de hoop te verliezen...'.
Het wachten is op de volgende cyclus.

JD

Clara 2: De onvoltooide engel

Chauzy & Lapière
Casterman 2000
ISBN 90-303-8489-1
Prijs ƒ 24,95 / Bfr.499
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Clara Dominique is een twintigjarige Parisienne die in de voetsporen treedt van haar jong overleden vader Christian Dominique. Haar universitaire opleiding besluit ze te beëindigen om zo het detectivebureau van haar vader een vervolg te geven. Anders dan de gemiddelde Amerikaanse hardboiled detectives speelt Clara's wereld zich af in intieme sociale netwerken van een communaal Parijs. Omringd door kleurrijke vrienden van haar vader is de besloten biosfeer van Parijs als een dorp in de Provence. Tal van sfeertekeningen en verhaallijntjes rond deze vrienden worden aangestipt, zoals de emoties van de kunstenaar Hubert die verneemt dat zijn vriendin Therese zwanger is. Clara's detectivewerk laat zich duiden als een zoektocht naar verschijnselen in een magisch-realistisch universum. Met het gangbare speurwerk heeft het weinig van doen.
Haar eerste opdracht bestaat uit het volgen en observeren van een cliënt, Paul Ruud, die zich zelf bij haar heeft aangemeld. De man denkt een uitverkorene te zijn van de Schepper. Hij is er van overtuigd onsterfelijk, en dus ook onkwetsbaar te zijn. Zielsverwanten heeft hij in personen als **Gandhi**, **Martin Luther King** en **Moeder Theresa**. Aangezien ze het geld hard nodig heeft, neemt Clara deze opdracht aan en neemt de verhalen van Ruud voor lief. Naar eigen zeggen verloor haar cliënt zijn gehele familie bij rampen en ongelukken waarbij hijzelf wonderwel steeds ongedeerd bleef. Of de goddelijke voorziening daarbij werkelijk een rol speelde is Clara onduidelijk. Bij een autoongeluk kwamen Ruuds vrouw en dochter om. En hoewel Ruud beweert dat hij dronken was, werd geen druppel alcohol bij de test in zijn bloed gevonden.
De onvoltooide engel overtuigt

vooral door de filmische aanpak van de vertelling. Zoals in veel Franse films is de plot en de actie ondergeschikt aan de vele sociale interacties en relaties die ontrold worden. Zo wordt Clara zonder het te weten op haar beurt geobserveerd door de kunstenares Nathalie Kupperman die zo ongewild een artistiek portret van haar leven maakt.

Denis Lapière zette een intelligent scenario neer dat door **Jean Christophe Chauzy** perfect wordt ingevuld. Zijn wat schematische tekenstijl wordt ruimschoots gecompenseerd door zijn kleurgebruik dat buitengewoon sfeergevoelig en fraai is gepenseeld. Ook zijn cameravoering is authentiek en trefzeker waardoor de Parijse scènes veel zeggingskracht krijgen. Clara kan uitgroeien tot een mooie serie.

JdL

Moord en doodslag 5: De wetten van het kwaad 1: De treurmars

Carré & Michaud
Arboris 2001
ISBN 90-343-2946-1
Prijs ƒ12,95 / Bfr.259
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Het is een merkwaardige combinatie. Aan de ene kant zoekt scenarist **Claude Carré** aansluiting bij het Franse culturele erfgoed door de belangrijkste personages van dit album te groeperen rond de beroemde schrijfster Georges Sand. Anderzijds opent hij het verhaal met een stevige dosis seks en geweld; een gemaskerde man spietst een jong vrijend paar als een sateetje aan zijn zwaard. Als je zo iets leest, vraag je je af waar dat toe dient.

In de loop van het album blijkt Sands zoon Maurice bevriend te zijn met de jonge fanaticus Etienne die in de ban van de verkeerde vrouw is geraakt. Sand, en met haar componist Frédéric Chopin en schilder Eugène Delacroix, is onder de indruk van Etienne's gedichten en wil graag het jonge talent in Parijs introduceren. Ze vermoedt geen moment dat deze jongeling wel eens in verband zou kunnen staan met de afschuwelijke moorden die in de buurt van haar landgoed Nohant worden gepleegd.

Liefhebbers van het werk van Sand zullen doorgaans weinig interesse hebben in bloederige moordstrips en liefhebbers van verhalen over moord en doodslag zullen doorgaans geen boek van de sociaal bewogen negentiende-eeuwse schrijfster ter hand nemen. Desalniettemin vormen de twee tegenpolen een spannend contrast en de rustieke enscenering van Nohant accentueert de extremiteit van Etienne's daden. Tekenaar **Jean-Marie Michaud** treft met zijn ingetogen stijl de juiste toon waardoor het verhaal ondanks allerlei malle satanische elementen zelden grotesk wordt.

Dit neemt helaas niet weg dat het album onder het laagje culturele vernis een ordinair gruwelverhaal vertelt dat geen enkele diepgang heeft. Mocht u het complete oeuvre van Sand in uw kast hebben staan, aangevuld met verschillende biografieën, is er dus geen enkele reden dit boek daartussen te schuiven. U kunt het beter cadeau geven aan uw horrorsparende neefje.

HW

Magere Hein en Lau-Tse 2: Geen genade!

Boucq
Casterman 2000
ISBN 90-303-8015-2
Prijs ƒ19,95 / Bfr.399
(48 pagina's, zwart/wit, h.k.)

'Hou nu maar op met je metafysische prietpraat, makker, en ga iemand anders met je gezeur lastigvallen!', roept een geïrriteerde cafébaas in één van de gebundelde gags tegen Magere Hein. Precies hetzelfde idee moet grootmeester **François Boucq** gedacht hebben toen hij het plan opvatte om de belevenissen van Magere Hein te verstrippen. Daarom laat hij ook in *Geen genade!* - het tweede deel in de avonturen van Magere Hein en zijn compagnon, het varken Lau-Tse - Pietje de Dood dezelfde dingen doen als die waarmee elke gewone stervelingen zich onledig houdt: Ook Magere Hein gaat op café, verveelt zijn psychiater dood met zijn probleempjes, viert zijn verjaardag en leest aan zijn specifieke noden aangepaste gore boekjes. Al hebben een gewone stervelingen dan weer niet zo gauw een varken op elegante damesschoentjes aan hun zij rondlopen.

Eén van de sterke punten van Boucq is altijd geweest dat hij alledaagse situaties toepast op personen of gebeurtenissen waarbij je het niet verwacht. Toch is deze *Geen genade!* deels een slag in het water. Het tekenwerk van Boucq blijft ook in zwart/wit overeind, al mis ik toch wel zijn kleuren. Dat hij geopteerd heeft voor zwart/wit omwille van de symboliek van de dood lijkt me daarbij een wat goedkope uitvlucht. Het grote probleem is dat de grappen zelden of nooit echt aankomen; de ideeën (Magere Hein als ordinaire tooghanger of als mannequin, een loopwedstrijd voor lijkdragers, Magere Hein als kleine uk op de schoolbanken) zijn wel goed, maar de uitwerking laat je op je honger zitten. De gags gaan vaak nergens naartoe, vaak bekruipt je een gevoel van 'Ja, èn?'. Nu, de afwezigheid van een clou kan ook een stijlkenmerk zijn, maar in dit geval gaat deze vlieger echt niet op. Daarvoor zijn de gags te klassiek van opbouw en idee. Niet dat *Geen genade!* een slecht boek zou zijn, verre van, maar Boucq heeft ons in het verleden met klassiekers als *De pedagogie van het trottoir* en *In de binnenlanden van het alledaagse* waarschijnlijk te zeer verwend om echt tevreden zijn over deze bundeling gags, waarvan sommige niet zouden misstaan in een album van *G.Raf Zerk*. En dat kan toch niet de bedoeling zijn.

SvW

Zo is 't leven! 1: Liefdesongemakken

Trillo & Scarpa
Prestige 2001
ISBN 90-76752-14-1
Prijs ƒ13,95 / Bfr.279
(64 pagina's, kleur, s.k.)

Liefdesongemakken is het eerste deel van wat een driedelige miniserie moet worden over de ontluikende liefde tussen de ietwat onhandige pubers Anton en Daniela. Dit deel begint met de verhuizing van Anton en zijn pas gescheiden moeder naar een nieuwe wijk waar hij het eerste stuntelige contact legt met zijn overbuurmeisje Daniela. Daarnaast wordt de lezer ingewijd in de lastige familiesituatie van de twee hoofdpersonages. Scenarist **Carlos Trillo** (die eerder schreef voor tekenaars als **Alberto Breccia**, **Jordi Bernet** en **Horacio Altuna**) en tekenaar **Laura Scarpa** hebben geprobeerd een enigszins 'literair' tintje aan het album te geven door de gebeurtenissen in het verhaal niet zozeer realistisch af te beelden, maar door een impressie geven van de indruk die ze op de personages maken. Dit gebeurt onder andere door wisselingen in de tekenstijl (van

realistisch naar karikaturaal), experimenten met de bladspiegel en prentjes die de associaties en herinneringen van de personages in beeld brengen. Verder bevat het album een 'strip in een strip'. Anton werkt in de avonduren aan een strip waarin belevenissen uit zijn dagelijks leven terugkeren en fragmenten daaruit staan in dit album.

Liefdesongemakken is een sympathieke poging, maar als album niet erg geslaagd. De personages blijven erg vlak, de plotwendingen zijn voorspelbaar en de tekeningen van Scarpa zijn – hoewel vakkundig - weinig geïnspireerd. De liefdesrelatie is te conventioneel om te kunnen boeien en het boek hang soms van stereotypen aan elkaar - de gevoelige jongen versus de stoere bink; het lieve afwachtende verlegen meisje versus de initiatiefrijke sloerie, enzovoorts. Dit is jammer. De Amerikaanse graphic novels en independents (zoals die van **Julie Doucet**, **Jessica Abel** en **Daniel Clowes**) door wie Trillo en Scarpa zich wat idioom betreft hebben laten inspireren zijn juist zo verfrissend omdat ze experimenten in vertelstijl telkens koppelen aan tegendraadse verhalen en ongebruikelijke seksepatronen. Uiteindelijk weet *Liefdesongemakken* daardoor niet te boeien.

Afrader, dus.

YH

De Kraai 1: Zet de toon
De Kraai 2: Graaft zich in
De Kraai 3: Slaat spijkers met koppen

Lax
Dupuis 2001
ISBN 90-314-2212-6 (deel 1)
ISBN 90-314-2298-3 (deel 2)
ISBN 90-314-2299-1 (deel 3)
Prijs *f* 4,95 / Bfr.90 (deel 1)
f 9,75 / Bfr.180 (deel 2 en 3)
(48 pagina's, kleur, s.k)

Als er één beroep uitermate geschikt is om als kapstok te dienen voor een spannend of mysterieus verhaal dan is het wel dat van privé-detective. Dit is al heel lang een genre op zichzelf, zo ongeveer vanaf dat **Sir Arthur Conan Doyle** zijn Sherlock Holmes in het leven riep. Naast intellectuelen als Holmes zijn er ook detectives die de macho uithangen (Mike Hammer) en vage scharrelaars die tegen wil en dank in intriges verzeild raken. Tot dit laatste type lijkt De Kraai te behoren. De Kraai (Le Choucas) is de hoofdfiguur uit een nieuwe reeks van **Lax** (pseudoniem van **Christian Lacroix**), waarvan binnen twee maanden maar liefst drie delen verschenen zijn. Lax is verantwoordelijk voor het scenario, de tekeningen en de inkleuring. Dupuis brengt de reeks met veel publiciteit uit in de Spotlight-serie. Het is een smaakvolle uitgave, zeker als men alle drie de albums bij elkaar ziet. Het geheel ademt de sfeer uit van de grimmige detectiveverhalen die vooral in het midden van de vorige eeuw populair waren. Zowel Lax als De Kraai zijn liefhebbers van deze romans en dat is te merken ook: de albums zijn doorspekt met citaten van schrijvers als **Ed McBain** en **Donald Westlake**.

Het tekenwerk is erg sfeervol, vooral wat achtergronden en overzichtplaten betreft. Storend vind ik dat het hoofd van De Kraai zelf door de albums heen te weinig constant getekend wordt. Ik dacht dat tekenaars eerst hun hoofdpersoon vanuit allerlei perspectieven tekenden voordat ze aan een reeks begonnen.

De verhalen worden steeds vanuit het ik-perspectief verteld. Geheel in de traditie van het genre bedient de hoofdpersoon zich tussen de bedrijven door van cynisch commentaar op de maatschappij en op zichzelf. De woordspelingen en metaforen (ook in de dialogen) slaan echter stilistisch zo de plank mis, dat ik de schrijver van opzet verdenk. Mogelijk speelt de (in de albums niet vermelde) vertaler hierbij een rol. Verder experimenteert Lax met een bepaalde beeldtaal waarbij hij onder andere pictogrammen en miniatuurgravures gebruikt.

De drie verhalen houden elk de aandacht voldoende vast. Wel wordt een vast stramien zichtbaar, wat in dit genre vaker voorkomt: de hoofdpersoon tast lange tijd in het duister over de motieven en de identiteit van opdrachtgevers en hun tegenstanders. Uiteindelijk worden door de cliënt of door de schurk alle vragen beantwoord. Al met al een intrigerende reeks die gaandeweg leuker wordt. Het scenario van deel 3 is het sterkst en als de eenzame detective in dit deel eindelijk met een voluptueuze dame in bed belandt, dan is hij me al zo sympathiek geworden dat ik hem dit van harte gun.

(deel 1) (deel 2) (deel 3)

RvR

(ADVERTENTIE)

TE KOOP

Deeltje 1 t/m 50 van Kapitein Rob, zonder 37, met 55. Verder ruim 20 reeksen van 8 filmpjes van Flipje van Tiel. Telefoon (+31)(0)575-567781.

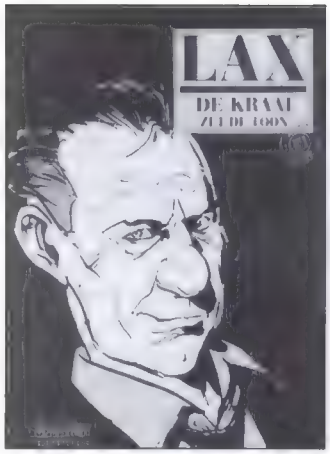

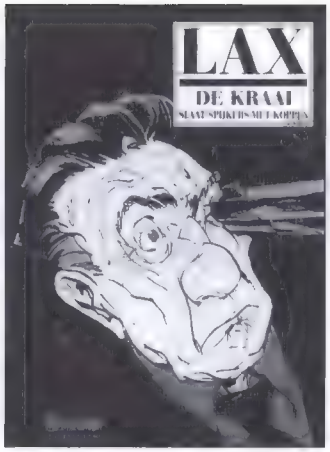

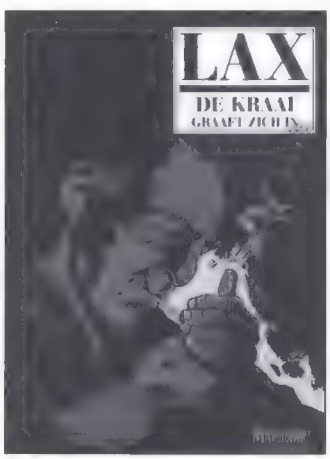

Mac Namara 1: Satansstreken

Taymans & Wesel & Delperdange
Casterman 2000
ISBN 90-303-4230-7
Prijs *f* 9,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Dit is een vlot verteld verhaal van **Patrick Delperdange** over een fotograaf met de Amerikaans klinkende naam Peter Mac Namara die in een Zuidfrans decor de detective uithangt en een stel kinderen uit een sekte probeert te bevrijden. Verder ontmoeten we in dit album een stereotype, nogal slonzige, dikbuikige inspecteur van politie die het prima vindt dat Peter Mac Namara op de laatste pagina's van het album de kooltjes uit het vuur haalt. Het plot draait rond de kinderen en ex-man van Sophie Ascott, die door een sekte zijn opgenomen en waar deze vader de kans krijgt om een bom te maken waarmee hij de wereld wil vernietigen... Waar hebben we dat eerder gehoord?

Eén plaatje uit dit door **André Taymans** en **Bruno Wesel** getekende verhaal verdient een extra vermelding, want daar kun je op een bordje de volgende zin lezen: Elk verzoek om opslag moet 14 jaar van tevoren worden ingediend, en door de Engelse Koning ondertekend zijn...

Dit is de leukste zin uit dit stripboek. Hij heeft absoluut niets met de strekking van het verhaal te maken, want het staat op het bureau van de baas van Peter Mac Namara. Deze boss figureert maar op één plaatje in dit boek, maar dat is dan wel gelijk het leukste.

Verder is het volgende ook vermeldenswaard: Op pagina's 10

en 26 zien we op de achtergrond een dikke dame en een dunne man. Niets bijzonders zult u zeggen, maar dit zijn wel de meest intrigerende figuren uit dit album, want op beide pagina's zie je dit stel eerst gezellig wandelen en dan mept de vrouw de man wreed en schijnbaar zonder reden met haar tas op het hoofd. Op pagina 26 was het hoofd van de man zelfs in verband gewikkeld, maar toch mept ze hem een plaatje verder weer op zijn hoofd. Ik zou wel eens willen weten welk intrige, of welk familiedrama, hier achter schuilgaat... Misschien een nieuwe zaak voor Peter Mac Namara?
Oh ja, nu we het toch over achtergronden hebben, nog het volgende: Op een paar plaatjes komen we een sigarenrokende dame tegen, die zich steeds ergens achter verschuilt. Deze mysterieuze dame speelt echter wel een heel beslissende rol in dit verhaal en ze wordt zelfs ergens als 'meester' aangesproken. Goh, als ik dit allemaal zo opschrijf, dan is dit toch eigenlijk wel een heel intrigerend album. Ik moet het toch nog maar eens wat beter lezen...

HvdZ

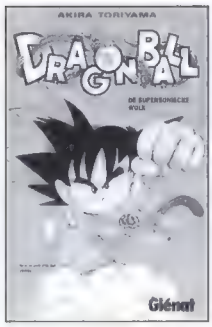

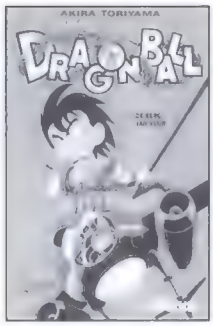

Dragon Ball 1:
De supersonische wolk
Dragon Ball 2:
De berg van vuur

Toriyama
Glénat 2001
ISBN geen
Prijs ƒ5,95 / Bfr.120
(96 pagina's, zwart/wit, s.k.)

In Nederland is op Cartoon Network al enige tijd de Japanse animatieserie *Dragonball Z* te volgen. Deze serie is gebaseerd op de gelijknamige mangastrip van **Akira Toriyama**. Uitgeverij Glénat brengt nu een Nederlandse vertaling van die strip als tijdschrift in pocketvorm op de markt. Zoals elke Japanse manga lees je dit tijdschrift van achteren naar voren en de plaatjes lees je van rechts naar links; dit geldt ook voor de balloons in elk plaatje.
Het stripverhaal begint jaren eerder dan de animatieserie. In de eerste aflevering van de tekenfilm is Goku al een volwassen man met een echtgenote en een zoon. De strip begint als Goku nog maar een veertienjarig jochie is, met een enorme groeiachterstand, zowel lichamelijk als geestelijk. Hij woont alleen midden in de wildernis. De enige andere mens die hij ooit gezien heeft, is zijn inmiddels gestorven opa. Dan krijgt hij onverwachts bezoek van de zestienjarige Bulma. Zij is op zoek naar de zeven dragon balls. Als zij ze allemaal heeft, dan zal de onsterfelijke draak verschijnen en mag zij een wens doen. Goku heeft een dragon ball. Deze heeft hij geërfd van zijn opa. Bulma weet hem over te halen om met haar mee te gaan, om de andere dragon balls te zoeken. Op deze speurtocht ontdekt Goku de wereld. Voor het eerst ziet hij een auto, een televisie en een bad. Hij leert wat het belangrijkste verschil is tussen een jongen en een meisje. Hij verbaast zich erover dat sommige mannen er heel wat voor over hebben om Bulma's slipje te zien. Overigens zit er opvallend veel seks in deze strip die zich toch in de eerste plaats richt op kinderen. Maar het is het soort onschuldige kwajongensseks die je ook ziet bij de Britse komiek **Benny Hill**. Neem Oolon: Dit oversekste biggetje heeft de gave van transformatie. Hij kan de vorm aannemen van een aantrekkelijke man, maar ook die van een gevaarlijk monster. Bulma denkt dat zij dit talent van Oolon kan gebruiken om de dragon balls te vinden. Zij weet hem te vangen door haar slipje als aas te gebruiken. Dat is slechts één voorbeeld uit de enorme dichtheid aan grappen.
De kracht van *Dragon Ball* is dat de humor volledig is verweven in het verhaal. Wat ontbreekt in de eerste twee afleveringen van de strip is aangrijpend drama waarbij je als lezer een brok in je keel krijgt. Enkele afleveringen van de tekenfilm hadden wel dat effect. Hopelijk zullen we in latere delen van de strip ook zulk drama tegenkomen.

RK

De uitroeptekens staan voor de volgende waarde-oordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! goed
!!! redelijk
!! matig
! slecht
... abominabel

EN VERDER...

✷ ***Djinn 1: De favoriete*** *(Dufaux/Miralles, Dargaud). Heden en verleden lopen door elkaar als een jonge vrouw naspeuringen doet naar de gangen van haar grootmoeder. Het verhaal draait om de machtsspelletjes rond een Turkse harem ten tijde van de Eerste Wereldoorlog. Het gecompliceerde maar desalniettemin spannende plot zit vol erotiek die sfeervol in beeld wordt gebracht.* (HW)

✷ ***Flip 1: Kan je lachen!*** *(Boulanger, Dargaud). De jonge Belg Yves Boulanger (1974, Verviers) debuteert met deze strip over het skate-gekke jongetje Flip en zijn vriend Stinky. Een geslaagd, fris debuut met flink wat pittige grappen. Boulanger volgde tekenlessen aan het Institut Sainte-Claire in zijn geboortestad en volgde de opleiding striptekenen aan het Institut Saint-Luc in Luik. Daarna publiceerde hij korte humorstrips in diverse kranten. In 1999 bedacht hij het personage Flip.* (RS)

✷ ***Govert Suurbier 5: Breiz Atao*** *(Yann/Verron, Lombard). De Bretagnekenners onder ons weten dat de titel 'Bretagne voor immer' betekent. Het vijfde deel van de avonturen van de paapse strijder speelt zich dan ook af in deze streek en staat bol van de verwijzingen naar diens bekendste bewoner, Asterix. Lekker verhaal, waarin jammer genoeg zo nu en dan woorden worden gebruikt die men eerder bij Het Groot Dictee der Nederlandsche taal zou verwachten.* (JvK)

✷ ***De Huurling 11: De vlucht*** *(Segrelles, Arboris). Bizarre, enigszins houterige sciencefiction/fantasy-strip van Spanjaard Vicente Segrelles. Leest lekker weg: soort Storm, maar dan met minder diepgang. In deel elf belandt de Huurling weer op de planeet Geos waar hij de watermensen te hulp schiet.* (RS)

✷ ***Paling en Ko 2: De grijze terreur*** *(Ibáñez, Arboris). Paling en Ko krijgen de opdracht een aantal bejaarden te beschermen tegen een rondwarende moordenaar die het op de erfenis van de oudjes heeft voorzien. Er zijn maar weinig strips waar je hardop om kunt lachen. Paling en Ko is zo'n strip.* (JvK)

✷ ***Shane 4: Albane*** *(Teng/Di Giorgio, Lombard). Shane infiltreert in een roversbende om te achterhalen of de kleindochter van zijn opdrachtgever nog in leven is. Onduidelijk verhaal, dat in de hoogste versnelling verteld wordt. Het album wordt nog enigszins gered door de prachtige tekeningen van Paul Teng.* (JvK)

✷ ***Spoon & White 3: Pah ran ohja*** *(Léturgie/Yann/Léturgie, Dupuis). Het politieduo doet weer van alles om het hart te veroveren van misdaadverslaggever Courtney Balconi, zeker nu ze zich heeft verloofd met de erfgenaam van een steenrijke Chinese restaurantuitbater. Oude rotten Jean Léturgie en Yann hebben hiermee een prima verhaal neergezet, dat samen met de tekeningen van zoonlief Simon Léturgie wederom vermakelijke leesstof oplevert.* (JvK)

CD-ROM

Spider-Man: The sinister six

Sugah 1998
ISBN 90-75428-44-8

Terwijl de hype van de Playstation 2 op gang komt en de Playstation I een gloednieuw *Spider-Man*-actiespel 'kreeg', bestaat er ook een *Spider-Man*-spel voor de pc. Nee, geen nieuw spel: *The sinister six* is al wat ouder (1996, in computertermen bijna de oudheid). Hierdoor komt het spel behoorlijk gedateerd over. De beelden zijn niet bepaald spetterend, maar dat gemis aan modern moois wordt gecompenseerd door het feit dat ook oudere 486-computers dit spel aankunnen. Nieuwere spellen drijven de koper al gauw in het nauw wat betreft het minimum aan vereiste computerkracht.
De breed opgezette *Spider-Man*-titel blijkt een combinatie van 'action' en 'adventure'. Het eerstgenoemde spelgenre moet het gebruikelijk hebben van hectische actie, veelal in fraaie beelden. Het tweede spelgenre is van oudsher minder mooi, het gaat immers om de verhaallijn en het vereiste denkwerk.
In *The Sinister Six* wisselen actie en denkwerk elkaar af. Praat met bekende figuren uit de *Spider-Man*-strip en probeer te achterhalen wat de slechteriken van plan zijn. Probeer dan een vluchtende slechterik te vangen door het afschieten van webben. Loop rond om meer informatie te achterhalen en ontwijk vervolgens obstakels die op je afkomen. Hierbij 'bestuurt' de speler dus niet alleen de held Spider-Man, maar ook zijn alter ego Peter Parker. Wat dat betreft is dit spel redelijk apart; de meeste superhelden-spellen concentreren zich op de actie en dus – haast vanzelfsprekend – op de superheld-kant van de strip.
De makers van dit spel hebben de strip op meer vlakken ter harte genomen: de verhaallijn is simpel èn niet echt bij de tijd, net zoals de *Spider-Man*-strip van enkele jaren terug. De zes slechteriken willen de held namelijk niet ombrengen of zelfs maar verwonden. Nee, het snode plan is de reputatie van Spider-Man te bezoedelen door een dubbelganger misdaden te laten uitvoeren samen met de schurken. Voor een echte held natuurlijk onverdraaglijk.
Het jammere aan dit spel is dat het in wezen zo'n boek is waar je als lezer keuzes mag maken om dan op pagina zoveel verder te lezen wat jouw keuze ten gevolge heeft. Dit boekgenre is enige tijd terug uitgestorven, maar in spellenland bestaat het nog. De meeste van dit soort spellen hebben nog extra lagen tussen keuzes en gevolgen, maar *The Sinister Six* mist dit, waardoor het toch geen succesnummer is. Ach, de makers

zullen wel veel geld kwijt zijn geweest om alleen al de naam Spider-Man te mogen gebruiken.
Leuk voor *Spider-Man*-fans, voor mensen met oudere pc's en voor kinderen - mits die nog niet 'verwend' zijn door Playstations, 64-bit Nintendo's of andere moderne spelelektronica.

JB

VIDEO DVD

Buzz Lightyear van Star Command: Het avontuur begint

Buena Vista 2001
(±67 minuten, Alle leeftijden)

Van de vele animatiefiguren die de Disneystudio's hebben voortgebracht, is ruimteheld Buzz Lightyear uit *Toy Story* wellicht één van de innemendste. In de oorspronkelijke computeranimatiefilm is Lightyear een in serie geproduceerde plastic pop, die denkt dat hij superkracht heeft en dat maakt dat hij chronisch te kort schiet. Overlopend van goede bedoelingen en zelfvertrouwen staat hij iedere minuut van de dag klaar om zijn vermeende superkrachten aan te wenden ter bescherming van de zwakken en ter bestrijding van alles wat riekt naar onrechtvaardigheid. 'To infinity and beyond!' roept Lightyear, terwijl hij met vooruitgestoken vuist een nieuw avontuur in vliegt. De mislukking die onvermijdelijk volgt op deze overmoed maakt hem deerniswekkend. In deze tekenfilmspin-off is Lightyear daadwerkelijk de superheld die hij meent te zijn. Daardoor is hij minder aandoenlijk dan in *Toy Story* en daarmee is dit karakter eigenlijk van zijn boeiendste eigenschap ontdaan.
Lightyear ontpopt zich in dit verhaal als de zoveelste ruimteheld die in de stijl van Buck Rogers, Flash Gordon en Luke Skywalker in een intergalactisch imperium op belangrijke missies wordt gestuurd. In dit geval trekt hij erop uit om de KGM's (kleine groene mannetjes) te beschermen tegen gigaboos-wicht Zurg. Het liefst zou hij dit alleen doen, maar hij wordt opgescheept met partners waar hij liever niet mee samenwerkt. Hier komt dus gelukkig toch nog een sprankje overmoed om de hoek kijken. Zijn karakter is dus niet helemaal om zeep geholpen.
Buzz Lightyear van Star Command is een professioneel gemaakte sciencefiction-tekenfilm

met een snelle regie vol creatieve vondsten. De film staat bol van flitsende actie en spectaculaire effecten. Hier en daar geven de makers zelfs blijk van een buitengewoon goed gevoel voor humor. De kijker hoeft zich daardoor ondanks het weinig originele concept geen moment te vervelen. De Nederlandse nasynchronisatie is prachtig uitgevoerd en de oplettende kijker herkent al snel de stemmen van onder anderen **Kees Prins** (*Jiskefet*) en **Frans van Deursen** (*In de Vlaamsche pot*). Perfect amusement dus.
Slechts één kanttekening: Als de ruimteheld uitroept 'Buzz Lightyear to the rescue!' is het leuk als er een heldendaad volgt, maar een enorme blunder is nog veel leuker.

HW

NEEM HET ONS ALSTUBLIEFT NIET KWALIJK, HEREN.., SORRY, PARDON! WE ZULLEN HET ECHT WAAR NOOIT MEER DOEN! HEUS!!... ALS NEDERLANDER HEBBEN WE ER SPIJT VAN.!!
IK ZEG U IN ALLE EERLIJKHEID, MAXIMA CULPA!!
KLOP KLOP KLOP
EERLIJK!
SORRY!
GENADE!
SORRY, SORRY!!
MARTIN LODEWIJK

Agent 327 niet meer in actie

Een promotie-actie van uitgeverij Meulenhoff en winkelketen Bruna, die behelsde dat lezers van *Algemeen Dagblad* door inlevering van een bon korting kregen op de nieuwe *Agent 327*-albums, is voortijdig gestaakt. De actie bleek in strijd te zijn met het Reglement Handelsverkeer. Het Reglement schrijft voor dat zo'n actie alleen mag als de korting bij iedere erkende boekhandel te verkrijgen is. De drieduizend pakketten die reeds in de boekhandels lagen zijn door Meulenhoff teruggehaald en voor eventueel gedupeerde *Algemeen Dagblad*-lezers tekende **Martin Lodewijk** een excuus.

AvO

Machtige arm

Treinstakingen, zoals bij voorbeeld de acties in april bij NS, vormen voor cartoonisten vaak aanleiding om variaties te maken op de beroemde prent van **Albert Hahn** uit 1903 (Gansch het raderwerk staat stil, als Uw machtige arm het wil), naar aanleiding van de Amsterdamse haven- en spoorstaking van 1903. Maar niet alleen het spoor inspireert. Ook de pogingen van milieubewegingen om middels bijna uitgestorven dieren, zoals de korenwolf en de slak, de aanleg van industrieparken en snelwegen te blokkeren, doen tekenaars denken aan Albert Hahn.

Jos Collignon liet zich dit jaar in *de Volkskrant* (op 1 maart en 5 april) al tweemaal inspireren. **Bas van der Schot** deed dat reeds vorig jaar op 5 mei in *Algemeen Dagblad*.

RS

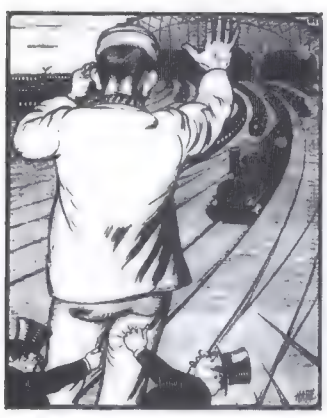

Striptekenaars op het podium

Wie zich afvraagt of striptekenaars naast het maken van strips ook nog iets anders kunnen, moet op zaterdag 11 augustus naar Arnhem. Op die dag zullen diverse grote namen uit de binnenlandse stripwereld optreden tijdens het eerste zogeheten 'Bal du rat mort'. Zo is er theater en live muziek èn worden er zelfgebakken taarten verkocht. Optredende namen zijn in ieder geval **Jean-Marc van Tol**, **Barbara Stok**, **Maaike Hartjes**, **Peter de Wit**, **Typex**, **Aloys Oosterwijk**, **Ben Westervoorde**, **Erik Kriek**, **Jan Vriends**, **Mark Retera**, **Jeroen Janssen** en **Michiel van der Pol**.

Het 'Bal du rat mort' vindt plaats tijdens de driedaagse Sonsbeek Theater Avenue, een theaterfestival dat al enige jaren bestaat. Eén van de vaste gasten van dit festival en initiator van het 'Bal du rat mort' is **Hanco Kolk**. De tekenaar van *Gilles de Geus* vertelt hoe het idee voor dit 'bal' is ontstaan: 'Ik ken de organisatoren van het festival en op een gegeven moment vertelde ik hun dat veel striptekenaars ook wel eens optreden. Het idee van een dag met alleen optredende striptekenaars vonden ze leuk en van het één kwam het ander. Via het internet hoef je dan alleen in een nieuwsgroep wat te posten en dan krijg je meteen al behoorlijk wat response.'

JvK

Mittéï overleden

Op 68-jarige leeftijd is de Luikse striptekenaar **Jean Mariette**, alias Mittéï, alias Hao, overleden.

Mittéï is nooit echt bekend geworden bij het grote publiek. De op 5 juni 1932 geboren stripmaker debuteerde in 1955. Na een aantal omzwervingen kwam hij in 1959 terecht bij het stripblad *Kuifje*, alwaar hij als tekenaar en scenarist werk deed. Later kwam hij bij het blad *Robbedoes* terecht. Eén van de verdiensten van Mittéï is geweest het aanzetten van **François Walthéry** om striptekenaar te worden. Toen Walthéry eenmaal een bekendheid was, dankte hij Mittéï door hem zijn personage Rattekopje cadeau te doen en door hem het scenario voor een album van *Natasja* te laten schrijven. Verder is Mittéï als schrijver en tekenaar verantwoordelijk voor de reeks *Die onvergetelijke Bas*, tekende hij *De avonturen van de 3L* en schreef hij mee aan series als *De Minimensjes* en *Sophie*.

JvK

Waar blijft Franka?

Na heel lang wachten ligt dan eindelijk het nieuwe *Franka*-album *Eigen risico* in de winkels. En ook is ondertussen de herpublicatie van het zevende *Franka*-album - *De tanden van de draak* - in *Veronica Magazine* voltooid. Wanneer zien we Franka terug in een nieuw verhaal? En wat doe je als tekenaar zoal in een bijna *sabbatical year*? Vertel op, **Henk Kuijpers**!

'Dat nieuwe verhaal staat in de steigers, maar publicatie ervan laat nog wel even op zich wachten. *De tanden van de draak* is het eerste deel van een tweeluik. Logisch gevolg is, dat het vervolg - *De ondergang van de donderdraak* - er meteen achteraan wordt geplaatst. Ik werk nu aan een zogenaamde 'schakelpagina', die de twee verhalen logisch aan elkaar verbindt. Over een klein jaartje start dus pas weer een nieuw verhaal.

Jarenlang heb ik op deadline moeten werken en soms was het zo erg, dat wat ik op maandag tekende op dinsdag al naar de drukker moest. Van die pressie wilde ik even af. Mede doordat *Veronica Magazine* alle medewerking verleende, heb ik nu de tijd om het nieuwe verhaal rustig voor te bereiden. Ik hoop zo'n dertig weken voor te blijven op de daadwerkelijke publicatie. Verder heb ik me, omdat ik mijn werk tegenwoordig zelf uitgeef, in de afgelopen periode bezig gehouden met de productie van het nieuwe album in al zijn verschijningsvormen. Behalve de softcover zijn er ook nog de luxe editie met 48 extra zwart/wit-pagina's en de Collectors Edition met speciale prent in een cassette. Voor de albumpublicatie heb ik trouwens aan 9 pagina's uit *Veronica Magazine* details moeten wijzigen om de verhaallijn te verbeteren. Verder heb ik 7 pagina's bijna helemaal overgemaakt.

Ook komt er rond september weer een

Pijnlijk plagiaat, technische tekenblunders, bedenkelijke bronnen, lullige letterfouten, opvallende overeenkomsten, bedoeld of onbedoeld... we zijn er dol op. Stuur beschrijvingen, liefst met goede (kleur)kopie, naar AARGH! Postbus 84206, 3009 CE Rotterdam

nieuwe mega-editie van twee *Franka*-verhalen. Het gaat daarbij om een album op groot formaat, met een originele plaat of cover van één van de verhalen erbij. Al met al veel werk dus, maar het loont de moeite.'

AvO

Gouden Balloon naar Rob van Bavel

Tijdens de 14e Delftse Stripdag, op paasmaandag 16 april jongstleden, is wederom de Gouden Balloon uitgereikt. Dit is een prijs voor een persoon of instelling die zich verdienstelijk heeft gemaakt voor het beeldverhaal. Dit jaar is hij toegekend aan

FOTO MEERTEN WELLEMAN

Rob van Bavel, mede-oprichter van en stuwende kracht achter de Don Lawrence Fanclub. Ook is Van Bavel onder meer verantwoordelijk voor de bundeling van een groot deel van het oeuvre van **Don Lawrence**.

JvK

Nieuwe Gilles

Hanco Kolk en **Peter de Wit** zijn momenteel bezig met het schrijven van een nieuwe *Gilles de Geus*. Het verhaal verschijnt december 2001 in *Veronica Magazine* en zal *90-60-90* gaan heten. Het wordt een vervolg op een verhaal dat ook *90-60-90* heet en dat afkomstig is uit het zesde *Gilles*-album *Spionage*. Ook ligt er een nieuw verhaal van *Meccano* klaar, maar met het tekenwerk zal Kolk hoogstwaarschijnlijk pas volgend jaar beginnen.

JvK

Franse censuur in Video inferno

Het kortgeleden in Nederland bij uitgeverij Prestige verschenen album *Video inferno* van scenarist **Carlos Trillo** en tekenaar **Eduardo Rosso** is hier gepubliceerd in de oorspronkelijk door de auteurs bedoelde uitvoering, dit in tegenstelling tot de Franse editie.

Voor de Fransen was het middelste strookje van pagina 42 blijkbaar te schokkend en daarom werd voor vervangende tekeningen gezorgd.

Rare jongens, die Galliërs.

AvO

De Rechter-brasserie

De Rechter, het stripfiguur van **Jesse van Muylwijck**, heeft in Steenwijk een eigen brasserie gekregen. Overal in het horecaetablissement zijn de figuren uit de strip terug te vinden: op een wandversiering, de bedrijfskleding, de menukaart en in een vitrine met artikelen van de strip. De opening werd op 4 april verricht door misdaadverslaggever **Peter R. de Vries**. Tijdens een humoristische rechtszitting, geschreven door Jesse van Muylwijck, werd De Vries als verdachte opgeroepen. Van Muylwijck nam daarbij zelf de rol van rechter op zich.

Info: De Rechter van Steenwijk, Markt 72, 8331 HK Steenwijk, telefoon (+31)(0)521-521680, of via de website *www.derechter.nl*

JvK

Panda-uitgaven vertraagd

Modesty Blaise-freak en al een tijdje geen Modesty-doos meer bij de post aangetroffen? *Heer Bommel*-adept en al maanden verschoond gebleven van zo'n nieuwe mooie geelgeruite verpakking? *Tom Poes*-liefhebber en het kennismakingsdeel uit pure wanhoop al meerdere malen herlezen?

Kan allemaal kloppen. Uitgeverij Panda loopt door allerlei redenen namelijk iets achter met de productie. **Hans Matla** liet ons desgevraagd weten dat het eerste album van *Tom Poes* er in juni écht aankomt, dat deel veertig van *Heer Bommel* bij de drukker ligt en dat het afsluitende deel één gepland staat voor het najaar. Oh ja, en het project *Modesty Blaise* is - vanwege tegenvallende verkoopcijfers (foei, stripliefhebber!) - na zes delen voorlopig (?) even in de ijskast gezet.

AvO

Asterix in Tongeren

Tot 16 september 2001 loopt in het Gallo-Romeins Museum van Tongeren de tentoonstelling 'Asterix en Europa'. De expositie combineert authentieke voorwerpen met levensgrote reconstructies uit de wereld van Asterix. De fantasie van **René Goscinny** en **Albert Uderzo** wordt zo getoetst aan de realiteit van de Romeinse tijd.

Eerder was deze tentoonstelling al te zien in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden. **Guido Creemers**, wetenschappelijk diensthoofd van het Gallo-Romeins Museum, vertelt wat deze tentoonstelling anders maakt dan die van Leiden: 'Tongeren krijgt als Gallo-Romeinse stad een speciale plaats in de tentoonstelling. We tonen hoe de Romeinen hier het schrift brachten, er is aardewerk uit de streek en we brengen eigen bodemvondsten en onderzoeksresultaten. Op die manier is de tentoonstelling geen kopie van Leiden.'

Naast de tentoonstelling zijn er tal van drempelverlagende activiteiten. Zo kan men onder andere chatten met stripliefhebbers en europarlementariërs en kan men middels de computer het Europa ten tijde van Asterix vergelijken met het Europa van vandaag. Verder valt er in de stad heel wat aan Romeins materiaal te bezichtigen. Zo is er vlak bij het museum een archeologische site (op het Vrijthof) en telt de stad nog enkele kilometers originele Romeinse omwalling. Ook aan de jongeren is gedacht. Deze kunnen een stripzoektocht ondernemen of deelnemen aan een aangepast programma.

Tarieven: Volwassenen Bfr.100 (±*f*5), kinderen tot 5 jaar gratis, lager onderwijs Bfr.50 (±*f*2,50), secundair onderwijs Bfr.75 (±*f*3,75). Openingstijden: maandag 12-17 uur, dinsdag tot en met vrijdag 9-17 uur, weekenden en feestdagen 10-18 uur.

Meer info: Kielenstraat 15, 3700 Tongeren, België, telefoon (+32)(0)12-233914 of via de website *www.limburg.be/asterix*

JW

Pontiac maakt trouwkaart

Op dinsdag 24 april traden *Stripschrift*-redacteur **Harry Wibier** en **Chantal Albers** in het huwelijk. Ter gelegenheid hiervan tekende **Peter Pontiac** hun trouwkaart.

De tekening verenigt Harry en Chantal temidden van al die dingen die hen in het leven bezighouden. Voor het ontwerp baseerde Pontiac zich op het

werk van de Tsjechische Jugendstil-kunstenaar **Alfons Mucha** (1860-1939). *'Mucha's fame was owed to his very personal style of drawing, which was both elegant and supple, giving a slender, sophisticated vision of women. His taste for curved and intertwined forms combined with a wild proliferation of plant life was expressed in some of the most celebrated posters of his time'*, aldus het internet (*www.artmagick.com*). En daar kunnen wij écht niets meer aan toevoegen.

Vanwege onvoldoende tekentalent houden de overige redactieleden van *Stripschrift* het dus maar bij 'Hartelijk gefeliciteerd!'

AvO

Striphelden bij Six Flags Holland

Vrijdag 16 april is te Biddinghuizen het tweede seizoen van het pretpark Six Flags geopend. Six Flags is een attractiepark dat zich gespecialiseerd heeft in achtbanen. Leuk is dat een aantal van deze attracties gebaseerd is op striphelden. Zo is er Superman the Ride, een achtbaan die je laat ervaren hoe het is om te kunnen vliegen als Superman. In de wachtruimte voor

POURQUOI FAIT-ELLE CA ?
POUR ACCUMULER DE LA PUISSANCE POUR LES AMENER A UNE RESISTANCE MAXIMUM
ET QUAND CES ÊTRES ARRIVENT A SUPPORTER L'INSUPPORTABLE, LEUR MAITRESSE LES RÉCOMPENSE DE SON IGNOBLE ET SÉDUISANT SOURIRE
ET CE CHIEN ?
DOROTÉO, SOUS SA VÉRITABLE APPARENCE, BENEDICT
WAAROM DOEN ZE DAT?
OM HAAR KRACHTEN TE VERGROTEN, HOE MEER PIJN, HOE GROTER DE WEERSTAND
EN ALS ÉÉN VAN DIE MONSTERS PIJN HEEFT, WORDT DAT DOOR ZIJN MEESTER BELOOND MET EEN SMERIGE, VERLEIDELIJKE GLIMLACH
EN DE HOND?
DAT IS DE ECHTE DOROTÉO BENEDICT

FOTO JEROEN VAN KIPPERSLUIS

de attractie waant men zich op het kantoor van de Daily Planet, de krant waar Clark Kent en Loïs Lane werken. Ook Batman geeft acte de présence. Deze superheld is namelijk terug te vinden in een live stuntshow. Hierin neemt 'The Caped Crusader' het op tegen de schurken Two-Face en The Riddler. De show bevat onder andere geacteerde vechtscènes, motorstunts en veel ontploffingen. Verder is er voor de kleintjes de *Bugs Bunny*-wereld, een apart gedeelte in het park met attracties die gebaseerd zijn op de figuurtjes uit de *Looney Tunes*-tekenfilms. Hier vinden we onder andere een achtbaan in *Road Runner*-stijl en een draaimolen met *Yosemite Sam*.

Het pretpark is tot 28 oktober 2001 geopend van 10 tot 17 uur. De toegangsprijs bedraagt *f*44 (±Bfr.880) per persoon en *f*22 (±Bfr.440) voor kinderen tussen de 1 en 1.40 meter. Voor kinderen kleiner dan een meter is de toegang gratis.

Info: Six Flags Holland, Spijkweg 30, 8256 RJ Biddinghuizen, telefoon (+31)(0)321-329995 of via de website *www.sixflagseurope.com*

JvK

Test je Blauwbloezenkennis

'Wat wilde Chesterfield doen juist voor hij in het Amerikaanse leger dienst nam?', 'Welke illegale actie tracht Blutch in elk album van De Blauwbloezen te ondernemen?' en 'Waarom heeft Blutch het altijd op Chesterfield gemunt?'. Dit zijn slechts enkele van de 56 vragen die zijn opgenomen in een quizboekje. Dit boekje wordt meegeleverd bij het laatste album van *De Blauwbloezen: Het oor van Lincoln*. Overigens luiden de antwoorden op de vragen respectievelijk: 'Hij zou trouwen', 'Deserteren' en 'Chesterfield heeft Blutch in het leger dienst doen nemen.'

JvK

Konmar in stripstijl

Supermarktconcern Laurus is afgelopen maand begonnen aan de restyling van ondermeer hun Edah-, Super de Boer- en Konmar-winkels. Alle ±800 winkels gaan opereren onder de naam Konmar en alleen al in de laatste weken van mei werden zo'n 60 winkels heropend. Voor communicatie naar de klanten is gekozen voor striptaal. Teksten als 'Wat wilt u in de aanbieding?', 'De prijs moet ook leuk zijn' en - deze vonden wij het leukst - 'Lekker proeven!' worden zowel in reclamedragende media als op grote billboards in de winkels gepresenteerd in balloons die worden uitgesproken door een *smiley*. Konmar verkoopt overigens geen strips.

AvO

Malmberg, VNU en Big Balloon

VNU onderhandelt met de Britse investeringsmaatschappij 3i over de verkoop van Malmberg. Deze educatieve uitgeverij uit Den Bosch brengt onder meer de school- en jeugdbladen *Hello You!*, *Taptoe*, *Okki* en *Bobo* uit. Menig Nederlands striptekenaar heeft er voor gewerkt, of tekent er nog steeds voor.

VNU zoekt sinds eind vorig jaar een koper voor zijn publiekstijdschriften (consumenteninformatie) en educatieve activiteiten. Het bedrijf heeft geld nodig om de acquisitie van het Amerikaanse marktonderzoeksbureau AC Nielsen te bekostigen. Het wil zich concentreren op marketing- en businessinformatie en het verkopen van adressenbestanden. Naar verluidt heeft 3i een bod van een half miljoen gulden op Malmberg gedaan. VNU wil gedurende de veiling geen commentaar geven, maar volgens ingewijden is het nog geen uitgemaakte zaak. De Britse investeringsmaatschappij is in Nederland vrij onbekend. Het investeert in van alles, al is informatietechnologie wel één van de speerpunten. Zo verwierf 3i in 1999 een meerderheidsbelang in het Rotterdamse computerbedrijf Issue Information Technology. Of de firma tevens geïnteresseerd is in de divisie consumenteninformatie, waartoe ook *Donald Duck* en andere Disney-producten, *Tina* en de strip *Jan, Jans en de Kinderen* behoren, is niet bekend.

Wat er met uitgeverij Big Balloon gebeurt, waarin VNU een meerderheidsbelang heeft, is nog onduidelijk. Directeur Cees de Groot meldt: 'Wij zijn samen met VNU aan het bekijken welke scenario's mogelijk zijn. Aangezien VNU 52% van de aandelen in Big Balloon heeft is het logisch dat er anders mee wordt omgegaan dan met de publiekstijdschriften waarin VNU een 100% belang heeft.'

AvO

Haarlem en Groningen

Deze maand brengt adviesbureau Berenschot een eindrapport uit over de financiële haalbaarheid van het op te richten Nederlands Centrum van het Beeldverhaal in Haarlem. Initiatiefnemer Stichting Beeldverhaal Nederland, dat Berenschot in de arm heeft genomen, zal de betrokken wethouder in Haarlem als eerste inlichten over de eindconclusies. Mochten die positief uitvallen, dan zou de situatie kunnen ontstaan dat na jarenlang gesoebat de Nederlandse stripwereld plotsklaps twee stripinstellingen rijker is. Jongstleden 11 mei namelijk maakte de gemeente Groningen bekend dat het Stripmuseum toch doorgaat, mits de gemeenteraad instemt met een aanvullende garantie van vijf miljoen gulden.

De plannen van een stripmuseum in Groningen dateren al van 1993. De Stichting Het Nederlands Stripmuseum (nu geheten: Stichting Het Museum van de Nederlandse Strip) kondigde pas in oktober 1998 aan dat de deuren twee jaar laten open zouden gaan. Het concept was met oog op de financiering inmiddels aangepast: in plaats van een centrum van het beeldverhaal à la Brussel zou het een multimedia-attractie van strips, illustraties en cartoons worden. De gemeenteraad krabbelde vervolgens terug, omdat de stichting de investering van twintig miljoen gulden niet rond kreeg.

Het plan leek een zachte dood te sterven, maar het stichtingsbestuur blijkt in de tussentijd de Libéma Groep bereid te hebben gevonden als exploitant in te stappen. Deze uitbater van vrijetijdsparken en beurscomplexen is bij voorbeeld eigenaar van Safaripark Beekse Bergen, Autotron, het Ecodrome Park, de Groenoordhallen en de Brabanthallen in Den Bosch, waar Het Stripschap de Stripdagen organiseert.

Directeur **D. Lips** erkent dat het stripmuseum qua omvang eigenlijk niet past bij de andere, grotere activiteiten van zijn bedrijf, maar hij zegt door het enthousiasme van de stichting en een garantstelling van de gemeente over de streep te zijn getrokken. Libéma heeft een tienjarig contract met de gemeente Groningen afgesloten voor de exploitatie van het museum. Het bedrijf garandeert een sluitende begroting en is tevens verantwoordelijk voor de bouwkosten. Libéma hoeft overigens geen huur te betalen aan de gemeente en draagt ook geen percentage van de eventuele winst af.

De nieuwe opzet van het stripmuseum heeft een begroting van 15 miljoen gulden. Het geld komt binnen van de gemeente Groningen (2,5 miljoen), de provincie Groningen in samenhang met Europese subsidiepotjes (4,2 miljoen), Libéma (1,3 miljoen) en fondsen en particuliere investeerders (2 miljoen). De gemeente staat garant voor de resterende vijf miljoen gulden, in de hoop dat de stichting daardoor meer geld van externe financiers binnen kan halen, meldt een zegsvrouw van de gemeente.

Het stripmuseum krijgt in vergelijking met 1998 opnieuw een andere invulling. Het digitale concept - er zouden bij voorbeeld vijftig multimedia-toepassingen komen - is grotendeels losgelaten. 'Dat soort toepassingen vergt erg veel onderhoud en zijn niet geschikt voor het verwerken van grote bezoekersaantallen', zegt Lips. 'Wij hebben gekozen voor een mix tussen amusement en educatie met een aantal museale elementen.' Hij noemt een bewegend theater waarin bezoekers een historisch overzicht van het medium strip voorgeschoteld krijgen, een expositieruimte, een bibliotheek, workshops, een plek voor het uitbeelden van striprages en een presentatie van het werk van tien populaire stripauteurs. Hoewel Lips beweert dat het museum ook interessant wordt voor stripliefhebbers, blijkt het nieuwe museumconcept sterk familiegericht. Het is gebaseerd op de inrichting van het Ecodrome in Zwolle, een themapark over de natuur dat jaarlijks zo'n 120.000 bezoekers trekt. Lips denkt met eenzelfde soort opzet 40.000-70.000 bezoekers per jaar naar Groningen te lokken.

De komende maanden zullen in het teken staan van de verdere uitwerking van de conceptplannen en de rolverdeling. Het is bij voorbeeld nog onduidelijk hoe de strip-

inhoudelijke kant van het museum eruit gaat zien. Lips zelf gooit alvast een balletje op en sluit een jaarlijkse samenwerking met De Stripdagen in de Brabanthallen niet uit. Hij meldt desgevraagd dat nog wordt gezocht naar een directeur. De opening staat gepland voor medio 2002. In de oorspronkelijke plannen zou het stripmuseum worden gebouwd naar een ontwerp van de Belgische striptekenaar **François Schuiten**. Dat idee is van de baan: te duur. Het stripmuseum komt in een nieuwbouwpand aan de AA-weg dat deel uitmaakt van het Nieuwe Westerhaven-complex.

RS

STAPELTJE SECUNDAIR

Brabant Strip Magazine 86

In dit nummer alles over *Asterix*. Zo wordt de ontstaansgeschiedenis van de strip verteld en is er een bespreking van het meest recente album. Verder wordt er uit de doeken gedaan hoe een eerste druk van een Nederlandstalige *Asterix* herkend kan worden. Ook wordt uitgelegd dat *Asterix* in Nederland populairder is dan in België, doordat de strip in Nederland in de jaren '60 verscheen in het befaamde stripblad *Pep*. In België daarentegen verscheen *Asterix* in het veel onbeduidender *Zie-magazine*. (JvK)

Info: Berreweide 34, 1840 Londerzeel, België, of via e-mail: *brabant.strip@worldonline.be*

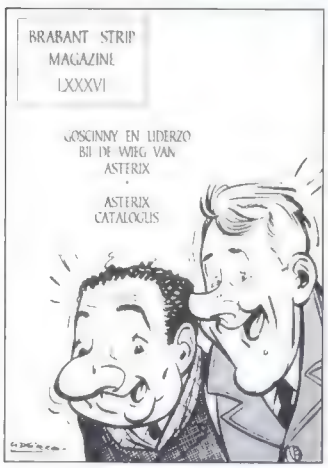

Rraah! Magazine 54

Nog drie nummers en dan is het afgelopen met dit zeer lezenswaardige tijdschrift uit Duitsland. De redactie belooft in het redactioneel van dit nummer het goede werk voort te zetten met eigentijdse middelen. Dat zal dus wel een website worden.

Naast dit trieste bericht staan er weer allerlei aardige verhalen in het blad, bij voorbeeld over een familie die een huis in Lübeck vol boeken en tijdschriften erfde. Om het opruimen te bespoedigen plaatste zij diverse afvalcontainers bij het huis. Een laat geïnformeerde stripliefhebber heeft enkel de inhoud van de zolder nog weten te redden. Hij heeft die gekocht voor 10.000 Duitse marken. Dit horrorverhaal is afkomstig uit het artikel over erfenissen van verzamelaars.

Verder is er aandacht voor **Baru**, de hoofdredacteur van stripuitgeverij Carlsen, **Dirk Schulz** en old-timer **Ladislaus Kmoch**. (HW)

Info: Eppendorfer Weg 67, 20259 Hamburg, Duitsland, of via e-mail: *sackmann@comic.de*

Zozolala 117

In dit nummer interviews met **Martin Lodewijk** en **Yslaire**. Ook worden er maar liefst twee artikelen gewijd aan **Scott McCloud**s *Reinventing comics*. Voor mensen die het eerste artikel te ingewikkeld vinden, maakte **Jean-Marc van Tol** een strip waarin hij de inhoud van dit artikel op een wat eenvoudiger en meer visuele manier uitlegt. Gelukkig is er ook een rol weggelegd voor de redactie van *Stripschrift*. Toeval of niet, nadat de redactie onlangs in een strip van het jubilerende *De stripper* (nummer 50) op de hak werd genomen, doet Van Tol dit nog eens dunnetjes over: de redactieleden worden afgebeeld als bildragende nerds ('rukkers'), die zich aftrekken op *Tom Poes* en *Kapitein Rob*. (JvK)

..HIERIN SPELEN DE PERS EN DE MEDIA EEN BELANGRIJKE ROL...
KRANTEN, RADIO EN TV KUNNEN POTENTIEEL NIEUWE LEZERS ATTENDEREN OP HET BESTAAN VAN DIE 'ANDERE' STRIPS

Info: Postbus 344, 3720 AH Bilthoven, of via e-mail: *zozolala@antenna.nl*

Vader Abraham

Sinds 1 mei heeft al het rijdend verkeer van rechts op gelijkwaardige kruisingen voorrang. Op de website *www.geefhetdoor.nl* is er alles over te lezen en *Vader Abraham* en de Smurfen doen erg veel moeite het via de tv duidelijk te maken.

Dit deed ons terugdenken aan 1978, toen het culturele tijdschrift *Caramba* ook iets deed aan *Vader Abraham*, de Smurfen èn het verkeer. Na wat graven in het archief kwam er een prachtpagina te voorschijn die we dus maar in volle glorie op de achterzijde van deze *Stripschrift* hebben afgedrukt.

Uiteraard met dank aan **René Windig** en **Eddie de Jong**.

AvO

BRIEVEN

DE ZAAK BEHRENDT/VAN DER ZEE

Rond mijn vertrek bij Het Parool in 1989 bestaan een aantal hardnekkige misverstanden, zoals blijkt uit de recensie van mijn boek 'Grafische signalen' in nummer 334 van uw blad.

De beëindiging van mijn verbintenis met de krant, officieel als 'pensionering' bekend gemaakt, was niet het gevolg van een geschil met Het Parool, maar de principiële controverse met de toenmalige hoofdredacteur Van der Zee, die op de eerste dag van zijn intrede bij de krant op 2 januari 1988 mijn bijdrage weigerde.

In mijn biografie, als begeleiding van een selectie van ruim 200 tekeningen in het boek 'Helden en andere mensen', in 1995 verschenen bij uitgeverij Van Soeren & Co, Amsterdam, ben ik hierop uitvoerig ingegaan en (heb ik) met een hommage aan de krant ook de achtergrond van mijn confrontatie met de zojuist benoemde hoofdredacteur geschetst.

Eén van zijn eerste handelingen in zijn nieuwe functie was een veto over de politieke prent uit te spreken en mijn verwijzing naar het contract waarin mij, als onafhankelijke en zelfstandig werkende politieke tekenaar, volledige vrijheid werd gegarandeerd, te beantwoorden met: 'Daar heb ik niets mee te maken'. (Het 'Sandberg' Contract).

De bewuste tekening die niet alleen door mij wordt gerekend tot één der meest treffende getekende commentaren op de positie van Israël (in nummer 7 van Stripschrift bij de recensie gepubliceerd) werkte op deze man blijkbaar als een rode doek. In mijn biografie schreef ik hierover: 'Het eerste contact met de nieuwe man was meteen mis, niet alleen omdat ik censuur van mijn tekeningen als vrije en onafhankelijke medewerker niet kon accepteren, maar ook omdat hij in één klap ook nog twee traditionele principes van de krant naast zich neerlegde. Het Parool had tijdens de bezetting onder andere ook strijd tegen de nazi's gevoerd omdat zij in hun pers- en informatiepolitiek het wapen van de censuur hanteerden en censuur een typisch kenmerk van de dictatuur en autoritaire regimes is. Ten tweede behoorde het bestaansrecht van Israël met het antifascisme en de Atlantische eenheid tot de grondprincipes van de krant die altijd voor een weerbare democratie had gestreden.'

Het Parool was niet 'zo maar' een willekeurig platform voor de lancering van mijn tekeningen, maar had een bijzondere betekenis door de verbondenheid in de oorlog. Vlak na de arrestatie van mijn vader in 1941 kreeg ik een gestencild exemplaar van de illegale krant in handen en bracht later Het Parool samen met De Waarheid en de Vrije Katheder rond in een snel groeiend lezerscircuit. Met 'Parool-jongens' zat ik in de SS-gevangenis op de Weteringschans (Dodencel A 1/20) en was in cel A 2/6 de buurman van Simon Carmiggelt, hetgeen ik overigens pas 30 jaar later ontdekte.

Fritz Behrendt, Amstelveen

Commentaar? Kritiek? Een uitgesproken mening? We verwelkomen alle lezers hartelijk in deze rubriek. En uiteraard behoudt de redactie zich het recht voor om de schaar te hanteren, dat spreekt voor zich.

Voor u, over u, zonder u. Dat is het gevoel dat me bekroop bij het lezen van deze repliek op de boekrecensie van mijn hand. Over het hoofd van recensent en lezer wordt de jarenlange strijd met de perfide hoofdredacteur Van der Zee onverdroten voortgezet. Er zijn ongetwijfeld boeiende bespiegelingen te wijden aan de beweegredenen van de zojuist aangetreden functionaris de politieke prent te weigeren. Ik begrijp in ieder geval uit de woorden van Behrendt dat een hoofdredactioneel oordeel over de 'kwaliteit' van de prent daarin geen enkele rol had mogen spelen. Voor eeuwig verbonden door de oorlog, de hoofdredacteur en de politiek tekenaar. Gevangen in de comfortabele netten van een rituele discussie over contracten en principes, die al jaren woedt en nooit tot een conclusie zal voeren.

Dat verplicht ons, lezer en recensent, tot ootmoedigheid. Want wie zijn wij om, meer dan dertien jaar na dato, te pretenderen van een rituele discussie een inhoudelijke te kunnen maken?

René Rippen

Poisson Pilote

(alias Lewis Trondheim deel 3)

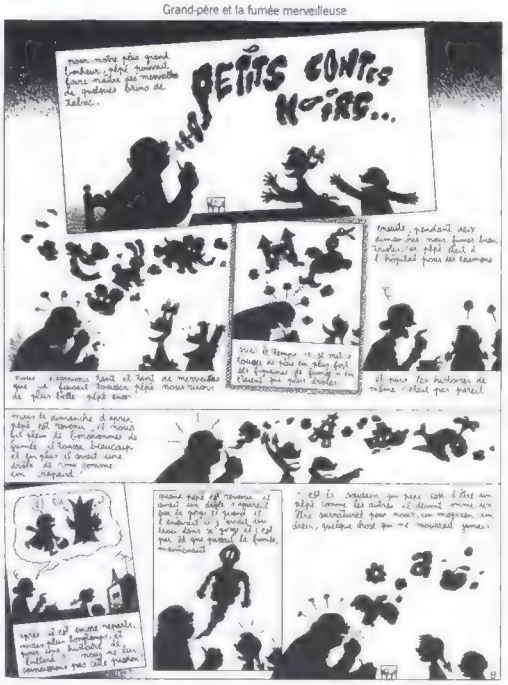

WAT? *Poisson Pilote* is een collectie die Dargaud op 1 april 2000 in het leven riep. In tegenstelling tot de vorige collecties van Dargaud - waarvan de laatste, *Long Courrier/Beeldroman* een stille dood gestorven lijkt te zijn - krijgt *Poisson Pilote* vooralsnog geen Nederlandstalige versie. Waar de *poisson* (vis) uit de titel vandaan komt, weet niemand nog, maar dat een aprilgrap in het Frans een *poisson d'avril* heet, kwam waarschijnlijk goed uit met de lanceringsdatum van de collectie en de humoristische ondertoon van de meeste strips ervan. *Pilote* verwijst naar het weekblad *Pilote*, waar **René Goscinny** als hoofdredacteur een hele generatie nieuwe talenten publiceerde. Dargaud heeft de collectie naar eigen zeggen gecreëerd om vernieuwende auteurs, die anders nergens in het fonds een plaats zouden kunnen krijgen, een eigen speeltuin te geven.

WIE? Die auteurs blijken na een jaar proeftijd bijna allemaal oudgedienden van *Lapin* en L'Association (zie *Stripschrift 316*) te zijn. Eén van de naamsuggesties voor de collectie was dan ook het recht-voor-de-rape *L'Association en couleurs*, een kleurenversie van de zwart/wit-boeken van uitgeverij L'Association. Van de tien auteurs die tot nu een boek in de collectie (mee) hebben gemaakt, zijn er slechts vier die nog geen boek bij L'Association hebben gepubliceerd. Daarvan zijn er twee bovendien enkel scenaristen en ook wel de broers van deelnemende tekenaars: **Pierre le Gall** is de broer van **Frank le Gall** (*Theodoor Cleysters*) en **Patrice Larcenet** is de broer van **Manu Larcenet** (*Het leven is lijden*, *Pedro de neusbeer*). De twee enige tekenaars die niets met L'Association te maken hebben, Manu Larcenet en **Fabrice Parme**, werken beiden in deze collectie met **Lewis Trondheim** (zie *Stripschrift 324* en *330*) - wel L'Association-man - als scenarist. De nog niet genoemde **David B.** (*Kapitein Scharlaken*), **Joann Sfar** (*De dochter van de professor*), **Christophe Blain** (*De snelheidsbegrenzer*) en in mindere mate **Guy Delisle** zijn niet alleen net zoals Trondheim vaste L'Association-auteurs, ze zijn ook goed bevriend en werken vaak samen aan allerlei stripprojecten. Zo tekent Blain bij voorbeeld één van de reeksen uit het *Donjon*-epos (*Donjon Potron-Minet*) voor Trondheim en Sfar. Terecht noemt Dargaud *Poisson Pilote* eerder een 'school' dan een 'collectie'.

In deze rubriek laat de auteur zijn licht afwisselend schijnen op experimentele ontwikkelingen in de marge van het beeldverhaal en op vrij jonge auteurs van wie nog nauwelijks werk in het Nederlands is vertaald.

EN DE BOEKEN? Lewis Trondheim, die sneller strips maakt dan zijn schaduw, heeft een hand in 10 van de 17 boeken die tot nog toe in de collectie zijn ondergebracht. Zijn *Les formidables avontures de Lapinot* (zie *Stripschrift 324* voor een uitgebreide bespreking) worden allemaal één voor één herdrukt met de collectienaam op de cover; voor zes van de zeven strips die hij al gemaakt had voordat de collectie werd gelanceerd, is dat ondertussen gebeurd. Trondheim heeft vorig jaar ook nog een achtste deel aan de reeks toegevoegd, namelijk *La couleur de l'enfer* (De kleur van de hel). Dat is weer een hedendaagse aflevering van Lapinot, die volgt op *Pour de vrai* (En nu ernstig), het vorige deel. In *La couleur de l'enfer* krijgt het konijn met de menselijke trekken te maken met verhuisperikelen, actievoerders die het gemunt hebben op hondendrollen, een firma die het maanoppervlak wil beschilderen, en allerlei andere anekdotes die schijnbaar moeiteloos samenvloeien. Zijn relatie met zijn vriendin Nadia gaat door de eerste groeipijntjes.

Trondheim schrijft ook het scenario voor twee andere reeksen in de collectie. Met Fabrice Parme als tekenaar maakt hij *Venezia*, een komische historische reeks die zich afspeelt in het Venetië van de eerste helft van de zestiende eeuw, en waarvan enkel het eerste deel *Triple Jeu* (Driedubbel spel) al verschenen is. Karel V en Frans I van Frankrijk hebben elk hun beste spion naar Venetië gestuurd. Die spionnen blijken een man en een vrouw te zijn, die elkaar gewoonlijk niet kunnen uitstaan, maar in hun spionnenoutfit verliefd op elkaar zijn. Dat leidt uiteraard tot dolkomische toestanden. Venezia was een oud project van Trondheim en Parme, waarvan enkele proefpagina's in het boekje *Projets* (uitgeverij Sans Titre, 1998) gepubliceerd waren. In dat boekje stonden alleen maar projecten die door de uitgevers geweigerd waren. Nu Trondheim bekender is, wilde Dargaud er blijkbaar wel aan. Parme tekent de vrij klassieke reeks erg zwierig en snel, hij komt dan ook uit de animatiefilm. De inkleuringen zijn wel èrg pastellerig, wat niet functioneel is, en het verhaal dus schaadt. Trondheim en Parme hebben ondertussen samen naast *Venezia* een tweede reeks opgezet voor kinderen: *Le roi catastrophe* (De rampzalige koning), bij Delcourt.

Les cosmonautes du futur (De cosmonauten van de toekomst) is ook een reeks van Trondheim, die getekend wordt door Manu Larcenet. Het titelloze eerste deel en het tweede deel, *Le retour* (De terugkeer) zijn verschenen. *Les cosmonautes* is één van Trondheims beste reeksen, omdat zijn manier van werken er erg duidelijk en succesvol in gedemonstreerd wordt. Het eerste deel begint gewoontjes, met twee kinderen die denken dat ze de enige echte mensen zijn. Volgens de ene zijn de andere mensen robots, volgens de andere zijn ze *aliens*. Na dat vanuit de kinderpsychologie vrij gewone uitgangspunt kiest Trondheim, om het verhaal voor hemzelf boeiend te houden, telkens heel verrassende verhaalwendingen, waardoor de lezer voortdurend op

SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK
Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven
Tel. 040 - 2 441 882 • Fax 040 - 2 435 873

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD
HART VER WAR MEND
GESPECIALISEERD IN US COMICS EN TWEEDEHANDSSTRIPS INKOOP EN VERKOOP
ROTTERDAM

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

door **GERT MEESTERS**

Van links naar rechts, *La ville des mauvais rêves*, *Vrani* van David B. & Joann Sfar.

***Petites contes noires* van Frank Gall.**

***Hiram Lowatt et Placido*, *Les ogles* van Christophe Blain.**

***Venezia, Triple jeu* van Lewis Trondheim & Fabrice Parme.**

***Les entremondes*, *Lazarr* van Patrice & Manu Larcenet.**

het verkeerde been wordt gezet.

De tekenaar van *Les cosmonautes*, Manu Larcenet, maakt met zijn broer Patrice, met wie hij al eerder strips maakte, *Les entremondes* (De tussenwerelden). De bedoeling van de reeks is om verschillende fictieve werelden als decor voor de verhalen te gebruiken. In *Lazarr* (te vertalen als Uttoevall) komen een racistische sheriff en de zwarte die hij wilde vermoorden na hun dood samen terecht in een soort vagevuur voor mensen die elkaar haten, Lazarr, waar de revolver van de sheriff de interesse wekt van Kaïn en Abel. *Lazarr* is een heel origineel verhaal, dat op het laatste festival van Angoulême voor het beste album van het jaar genomineerd werd.

Hiram Lowatt et Placido, geschreven door David B. en getekend door Christophe Blain, was oorspronkelijk niet bedoeld als serie, net zomin als *Les cosmonautes du futur*. Het eerste boek, *La révolte d'Hop Frog* (De opstand van Hop Frog) verscheen in 1997, voor er van *Poisson Pilote* sprake was. Hiram Lowatt, een wetenschappelijk journalist, en Placido, zijn Indiaanse vriend, speelden de hoofdrol in dat boek, waarin de voorwerpen tot leven komen en in opstand komen tegen de mens. Het was een intelligente western, waarin de stijl van Blain de show stal, niet alleen door de heel warme kleuren - die soms aan **Nicolas de Crécy**'s *Le Bibendum Céleste* doen denken (zie *Stripschrift 332*) - maar ook door de heel originele en trefzekere pennentrekken. Met *Les Ogres* (De menseneters) kreeg *La révolte* na drie jaar een vervolg dat nog beter is dan het origineel. In plaats van in Texas speelt het verhaal zich dit keer af in Alaska, waar de goegemeente strijdt tegen een indianen van wie men beweert dat ze kannibalen zijn. Door onverwachte wendingen, geslaagde sfeerschepping en de originele verbeelding van David B. was *Les Ogres* net als *Les cosmonautes du futur* één van de beste strips van 2000. Niet iedereen zal Blains keuze in zijn recente strips voor expressieve, maar vlakke computerinkleuring een verbetering vinden, maar ze verhoogt de leesbaarheid wel.

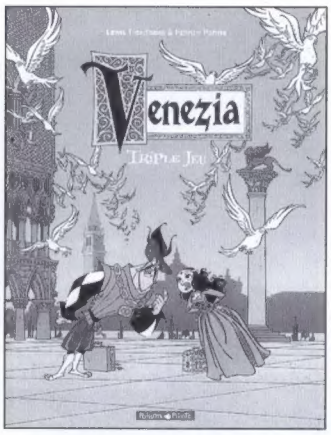

Blain heeft ook zijn eigen reeks in *Poisson Pilote*: *Isaac le Pirate* (Isaac de piraat), waarvan het eerste deel *Les Amériques* (De Amerika's) al is verschenen. Blain is gefascineerd door zeevaart; hij volbracht zijn dienstplicht bij de marine en zijn maritieme interesse bleek ook al uit *De snelheidsbegrenzer*, dat zich grotendeels op een schip afspeelt. Met *Isaac le Pirate* begint hij aan een historisch piratenepos, maar de hoofdpersoon Isaac is een schilder, die door een list wordt gescheiden van zijn verloofde Alice om naar Amerika te varen op een piratenschip. Hijzelf blijkt vaak meer mans dan de stoere piraten op het schip. Zijn verloofde Alice wordt ondertussen het hof gemaakt door een man die in tegenstelling tot Isaac even slim is als zij. De personages zijn bijzonder sympathiek menselijk en de humor die in de dialogen voorkomt, is heel natuurlijk. Het zieltogende piratengenre (denk maar aan *Roodbaard* of *De sperwer*) wordt met deze reeks nieuw leven ingeblazen.

David B., de scenarist van *Hiram Lowatt et Placido*, maakt samen met Joann Sfar de reeks *La ville des mauvais rêves* (De stad van de boze dromen). Ze maken samen het scenario en tekenen afwisselend stukken van het verhaal. Het eerste deel *Urani* is zonder twijfel het ingewikkeldste boek dat in *Poisson Pilote* verschenen is. Er is sprake van een Oost-Europese stad, een superheldin die door de EU is gecreëerd, een man die zichzelf kan doen verdwijnen en een tijger die in pornofilms heeft gespeeld. Volgens de auteurs is het een introductieboek, waarin allerlei thema's van de reeks oppervlakkig aangeraakt worden. Er volgen nog vier delen waarin de geïntroduceerde thema's beter uitgewerkt zullen worden. Het boek leest vooral boeiend als een confrontatie van tekenstijlen en fantasiewerelden van de twee auteurs.

La fin du monde et autres petits contes noirs (Het einde van de wereld en andere duistere korte verhalen) van de gebroeders Le Gall is een ode aan **Franquin**s *Zwartkijken*: het boek is ook getekend in zwarte schaduwen, en de humor is even hard. Maar het is geen *Zwartkijken* 2, want de Le Galls hebben van elke bladzijde een bizar sprookje gemaakt, dat voor een groot deel op de tekst van de verteller steunt. Het leukste van het boek is dat de verhalen na een tijdje sterk verweven blijken te zijn: personages van het ene donkere verhaal komen ook in een ander duister sprookje voor.

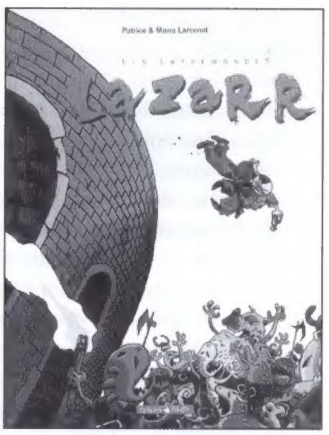

Guy Delisle verraste vorig jaar nog positief met *Shenzen*, een boek over zijn werk in een Chinese tekenfilmstudio aan de *Papyrus*-tekenfilms, naar de strips van **Lucien de Gieter**. Maar met *Inspecteur Moroni: Premiers Pas* (Eerste stappen) heeft hij het tot nog toe meest teleurstellende boek van de collectie gemaakt. Zijn inspecteur Moroni (een naam die door het Engelse *moron*, domkop, geïnspireerd lijkt) is een zelfingenomen zwakkeling die altijd net de verkeerde onderzoeksdaden uitvoert en daardoor zijn directe collega tegenwerkt. Jammer genoeg is het boek ondanks zijn vloeiende stijl niet erg boeiend: de inspecteur is tè karikaturaal om echt grappig te zijn, en zelfs een vrij origineel misdaadscenario kan het boek niet helemaal redden.

WAAROM IS DIE REEKS NU ZO BELANGRIJK? Dargaud haalt als grote commerciële uitgever met *Poisson Pilote* het kruim van de nieuwe generatie Franse auteurs in huis. De strips die ze in de collectie maken, zijn allemaal hoogst originele varianten op bestaande formats of genres en geven op die manier aan waar de strip als medium naartoe kan gaan. Dat de collectie niet vertaald wordt, is economisch begrijpelijk, maar is ook bijzonder kortzichtig. Het staat nu al vast dat sommige auteurs uit de reeks, zoals Lewis Trondheim, David B. en Joann Sfar tot de belangrijkste auteurs van hun generatie behoren. Doordat Dargaud hun albums niet vertaalt, dreigen Nederlandstalige lezers de aansluiting met de nieuwe ontwikkelingen in de Franse strip te missen.

EN NU PRAKTISCH! De boeken van de collectie *Poisson Pilote* zijn allemaal te koop bij de betere stripwinkel die al eens een Frans boek in huis haalt, of bij de internetwinkels als *www.bol.fr* De boeken kosten allemaal €9,5. De leuke website van *Poisson Pilote* is te vinden op *www.poisson pilote. com*

TISTJEN DOP
strips en games

Patersstraat 96-B 2300 Turnhout
tel. (+32)(0)14/428829
e-mail: info@tistjendop.be
http://www.tistjendop.be

"DE STRIP-AAP"
IN-& VERKOOP STRIP-BOEKEN

JAVASTRAAT 22
ENSCHEDE 053-4305261
WWW.STRIPAAP.NL

Scheurtjes

Bij Marvel Comics staan de kranen wijd open. Figuurlijk gesproken, dan. Het regent nieuwe talenten, grote namen en nieuwe series. Onder leiding van hoofdredacteur *Joe Quesada* is de uitgeverij weer een trendsetter geworden en is het net als een jaar of tien geleden verantwoordelijk voor gemiddeld acht van de tien best verkochte comics.
Half juni is het tijd voor twee nieuwe, spraakmakende projecten. Zo gaan schrijver *Garth Ennis* en tekenaar *Steve Dillon* (de bedenkers van Preacher voor DC) werken aan de nieuwe maandelijkse serie Punisher. Het duo was vorig jaar al op dreef met de twaalfdelige miniserie over de schietgrage held en nu mogen ze zich uitleven op de lopende serie. Uit interviews is indirect gebleken dat de serie na iedere verhaallijn van schrijver en tekenaar wisselt, maar helemaal zeker is dit nog niet. Wel is duidelijk dat de eerste verhaallijn van Ennis en Dillon uit vijf delen bestaat en dat alles uit de kast zal worden gehaald. Ook nieuw bij Marvel Knights is de zesdelige miniserie Ghost Rider: The Hammer Lane. De afgelopen dertig jaar is het bijzonder vaak geprobeerd, maar de avonturen van de motorrijdende duivel zijn nooit echt aangeslagen. Met als schrijfster *Devin Grayson* (vorig jaar maakte ze Black Widow) en als tekenaar de relatief onbekende *Trent Kaniuga* wordt een nieuwe poging gewaagd. Het tekenwerk ziet er verfrissend uit en dat is in de comicwereld van vandaag vaak al meer dan het halve werk.

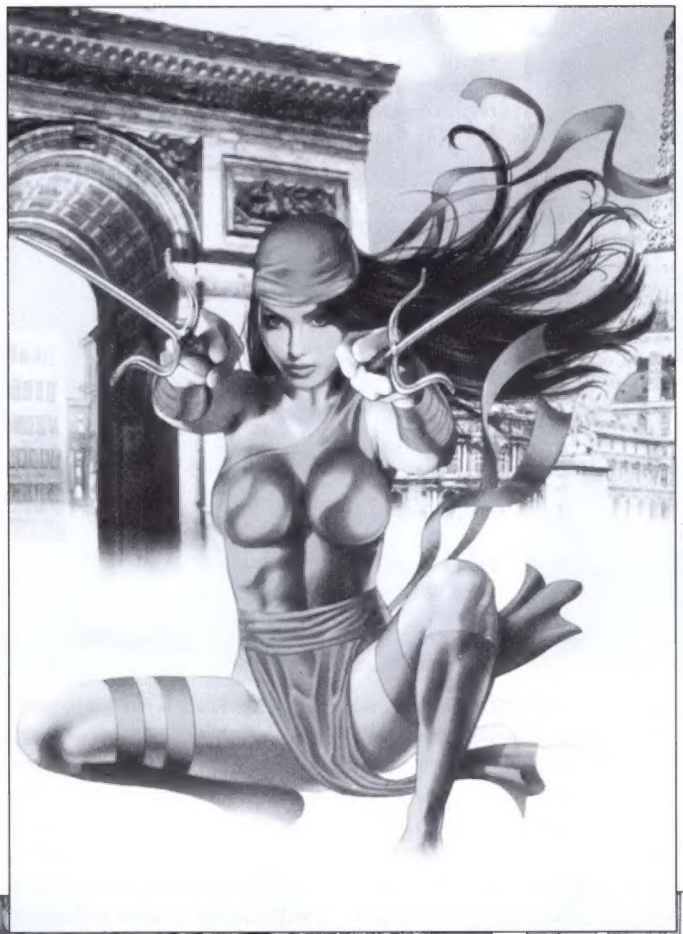

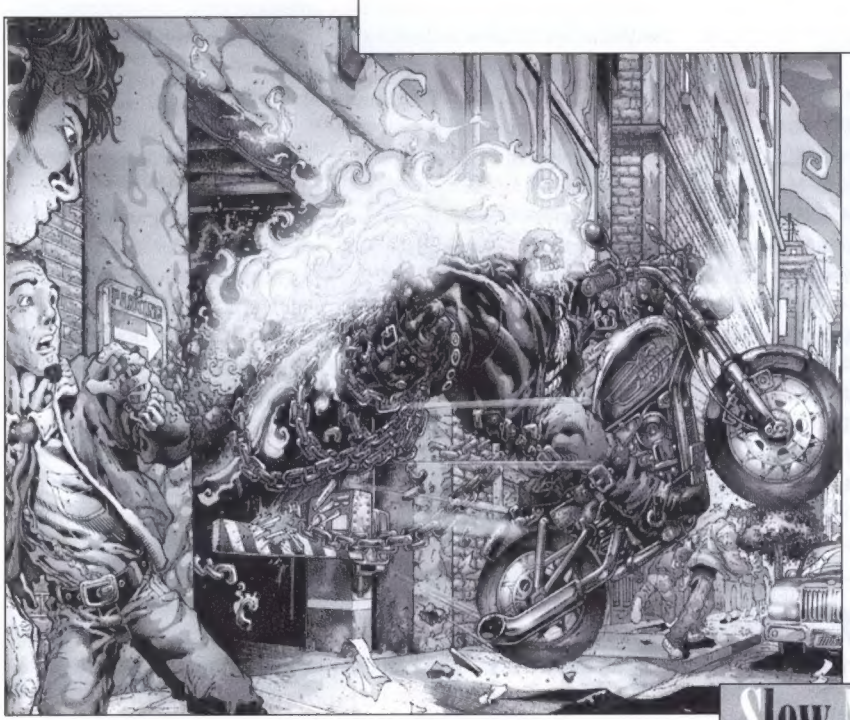

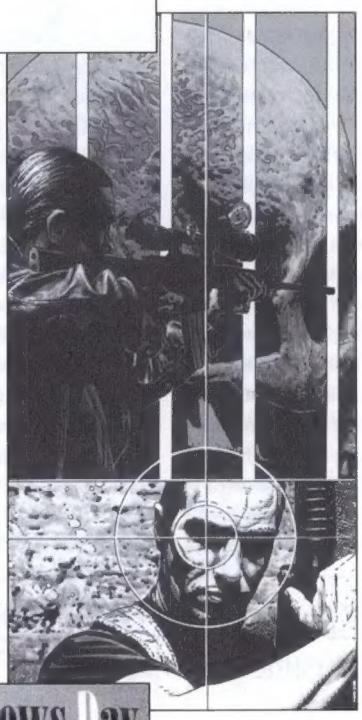

Boven, Elektra door Bendis.

Geheel links, Ghost Rider is terug.

Ernaast, Punisher op herhaling.

Onder, Andi Watsons Slow News Day.

Rechtsboven, Just Imagine Stan Lee & Jim Lee.

Rechtsmidden, Witchblade wordt 50.

Rechtsonder, Nocturnals: nu bij Oni Press.

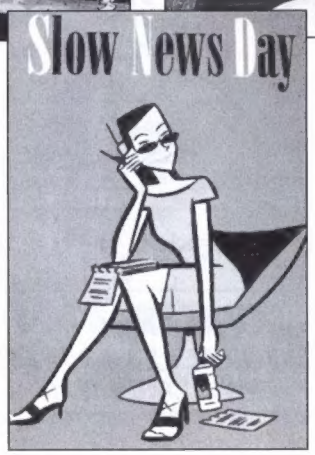

Een maand later, half juli, gaat de nieuwe maandelijkse serie Elektra van start. Eind jaren negentig mocht schrijver *Peter Milligan* het al eens proberen, maar dat was geen succes, vandaar dat met schrijver *Brian Michael Bendis* één van de populairste schrijvers van dit moment in huis is gehaald. De man achter series als Powers en Ultimate Spider-Man gaat samenwerken met de talentvolle tekenaar *Chuck Austen* en zoals het er nu naar uitziet, heeft het duo zich voor een jaar vastgelegd en wordt daarna over een eventuele verlenging van de contracten gesproken. Het eerste nummer van Elektra zal ongetwijfeld scoren, maar aan de hoge coverprijs van $3.50 ligt dat niet. De comics van Marvel zijn sinds de introductie van de Marvel Knights behoorlijk duurder geworden. Hierdoor bestaat de kans dat het bij de lezers zorgvuldig opgebouwde krediet weer langzaam verdwijnt en dat kan toch niet de bedoeling zijn.
Vertoont het 'nieuwe Marvel' van Quesada na een jaar dan al scheurtjes? Soms zou je zeggen van wel. De start van de zesdelige miniserie Daredevil: Yellow is stilletjes een paar maanden uitgesteld en voor een project waar dusdanig naar uit wordt gekeken, is dat niet best. Daarnaast is vorige maand voor sommige titels opeens een dubbele nummering ingevoerd. Voor alle comics die gedurende het laatste decennium een herstart hebben doorgemaakt en weer met nummer 1 zijn begonnen, is de oude nummering in ere hersteld. Voorbeeld: Daredevil 20 is tevens Daredevil 400. Verwarrend, maar omdat op deze manier het dubbele aantal feestnummers wordt verkregen, is het wel een ouderwetse marketingtruc.

Eindelijk

Stel je voor dat *Stan Lee* niet voor Marvel maar voor DC had gewerkt. Dan zou de comicwereld er nu heel anders uitzien. Dat is zo'n beetje de gedachte achter het vorig jaar aangekondigde project Just Imagine. In juli is het zover en wordt met *Just Imagine Stan Lee With Joe Kubert Creating Batman* het

door
OLAV BEEMER

startschot gegeven. Een film zou met zo'n lange titel nooit een hit worden, maar voor deze special dekt het de lading wel voortreffelijk. De twee levende legenden Lee en Kubert geven in de achtenveertig pagina's tellende comic hun visie op de held Batman. Hoofdpersoon Wayne Washington belandt in de gevangenis en zweert wraak op de personen die hiervoor verantwoordelijk zijn. Op de achtergrond is een rol weggelegd voor het duistere personage Reverend Darrk, die in alle Just Imagine-specials zal opduiken.

Tegelijk met deze eerste special zijn alvast de tweede en de derde aflevering van Just Imagine aangekondigd. In augustus verschijnt Just Imagine Stan Lee With Jim Lee Creating Wonder Woman, in september gevolgd door Just Imagine Stan Lee With John Buscema Creating Superman. De overige negen delen uit de reeks worden verspreid over het jaar 2002 en met wellicht een staartje in 2003 uitgegeven. Net als Marvel schuwt DC in dit geval de hoge coverprijs niet, want voor deze unieke comics moet liefst $5.95 worden neergeteld. Voor de complete reeks moet derhalve ongeveer zeventig dollar worden betaald. Niet iets wat je zomaar even meeneemt en dat is spijtig. Waarom moet elke bijzondere comic bijzonder duur zijn? Is het niet een idee om een bijzondere comic bijzonder goedkoop te maken zodat iedereen kan meegenieten?

Van Image Comics rolt deze zomer eindelijk The Creech: Out For Blood van de persen. Schrijver en tekenaar *Greg Capullo* (vooral bekend als tekenaar van Spawn) heeft na de redelijk succesvolle eerste miniserie ruim de tijd genomen voor dit vervolg, maar elk nummer is dan ook dubbel zo dik en (je voelde het al aankomen) dubbel zo duur. Uiteindelijk is het echter geen grote aanslag op de portemonnee, want de driedelige miniserie wordt eens in de twee maanden uitgegeven. Onduidelijk is of Capullo na het voltooien van dit project weer terugkeert als vaste tekenaar van Spawn. Bij Todd McFarlane Productions zwijgt iedereen in alle toonaarden, dus dat wordt afwachten.

Top Cow, het meest productieve onderdeel van Image, is binnenkort toe aan Witchblade 50. Ooit was het de populairste Image-comic, maar veel geschuif met tekenaars en een vreemde wisseling van schrijvers hebben meer kwaad dan goed gedaan. Het vijftigste nummer is een prima gelegenheid om het imago weer op te poetsen en een stevige comic neer te zetten. Althans, dat zou je denken. De realiteit is anders, want voor dit jubileumnummer wordt de gasttekenaar *Brian Ching* opgetrommeld. Vaste tekenaar *Keu Cha* is blijkbaar uit de gratie en daarom wordt dit belangrijke nummer in de schoot geworpen van een tekenaar die nog nooit een eigen, reguliere serie heeft getekend. De logica is ver te zoeken. Gelukkig wordt het verhaal wel verzorgd door de vaste schrijver *Paul Jenkins* (onder meer bekend van Amazing Spider-Man).

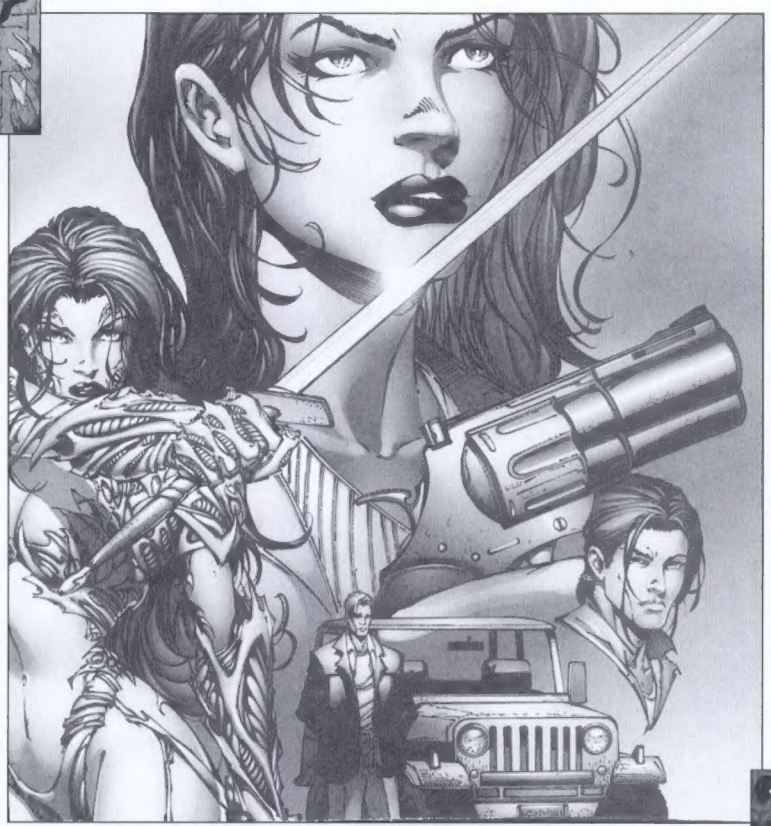

Indie

Door al het machtsvertoon en de rollende spierballen van de grote uitgeverijen wordt soms vergeten dat de kleine uitgeverijen ook kwalitatief goede of in het oog springende comics uitgeven. Zeker nu blijkt dat veel talenten uit deze indie-scene doorbreken en bij Marvel, DC en Image aan de slag gaan, loont het de moeite om dergelijke comics in de gaten te houden.

Cerebus (uitgegeven door Aardvark Vanaheim) is zo'n comic. Eigenlijk is deze serie al jaren de moeite van het volgen waard, want vanwege de opzet is het een uniek project. Makers *Dave Sim* en *Gerhard* zijn eind jaren zeventig begonnen met de avonturen van het eigenzinnige aardvarken Cerebus en hebben vanaf het begin duidelijk gemaakt dat het gaat om een serie van driehonderd nummers. In dat nummer sterft de hoofdpersoon en is het verhaal uit. Momenteel is Cerebus aanbeland bij de laatste verhaallijn. Het driehonderdste nummer (gepland voor maart 2004) komt dichterbij en deze laatste loodjes mag de echte liefhebber niet missen.

Slave Labor begint deze zomer met een nieuwe zesdelige miniserie van *Andi Watson*, genaamd Slow News Day. Watson is bekend vanwege series als Geisha en Breakfast After Noon en vertelt nu het verhaal over een Amerikaanse journaliste die naar Engeland wordt gestuurd. Helaas voor haar is het nieuws daar een stuk saaier dan in het bruisende California. Fans van het alternatieve werk kunnen hun hart eveneens ophalen bij El Capitán, waar eind juli de derde hardcover-bundeling van Stray Bullets van schrijver en tekenaar *David Lapham* verschijnt. Lapham was begin jaren negentig werkzaam bij onder meer de opgeheven uitgeverij Defiant, maar heeft zich sindsdien toegelegd op zijn eigen crime noir comic, waarmee hij hoge ogen gooit. Met een coverprijs van $34.95 is het een prijzige hardcover, maar dat mag best voor één van de meest boeiende en vernieuwende comics van het laatste decennium.

Schrijver en tekenaar *Dan Brereton* heeft zijn draai gevonden bij Oni Press. Met zijn geschilderde serie Nocturnals scoorde hij bij Dark Horse Comics een bescheiden succes, maar daarna bleef het lang stil. Oni pakt echter flink uit en lanceert twee nieuwe Nocturnals-miniseries. In juni begint The Gunwitch, een driedelig verhaal, geschreven door Brereton en met tekeningen van *Ted Naifeh* (voorheen de tekenaar van Gloom-Cookie). In juli is het dan tijd voor het driedelige The Dark Forever, zowel geschreven als getekend door Brereton. De verhalen gaan gewoon verder waar de verhalen bij Dark Horse ophielden, met grotendeels dezelfde personages en natuurlijk de duistere, spookachtige sfeer. Beide series verschijnen eens in de twee maanden en wel om beurten. Op deze manier zorgt Oni er derhalve voor dat een half jaar lang iedere maand nieuw materiaal van de Nocturnals verkrijgbaar is. Een leuke stunt, maar is het door elkaar uitgeven van twee aparte verhalen uit dezelfde reeks wel zo handig?

Het spreekt voor zich dat de kleinere uitgeverijen ook heel veel rommel op de markt brengen. Toch is het goed om te weten dat dit vooroordeel niet altijd opgaat en dat er genoeg leuke, onbekende comics te vinden zijn. Als je maar weet waar je moet zoeken.

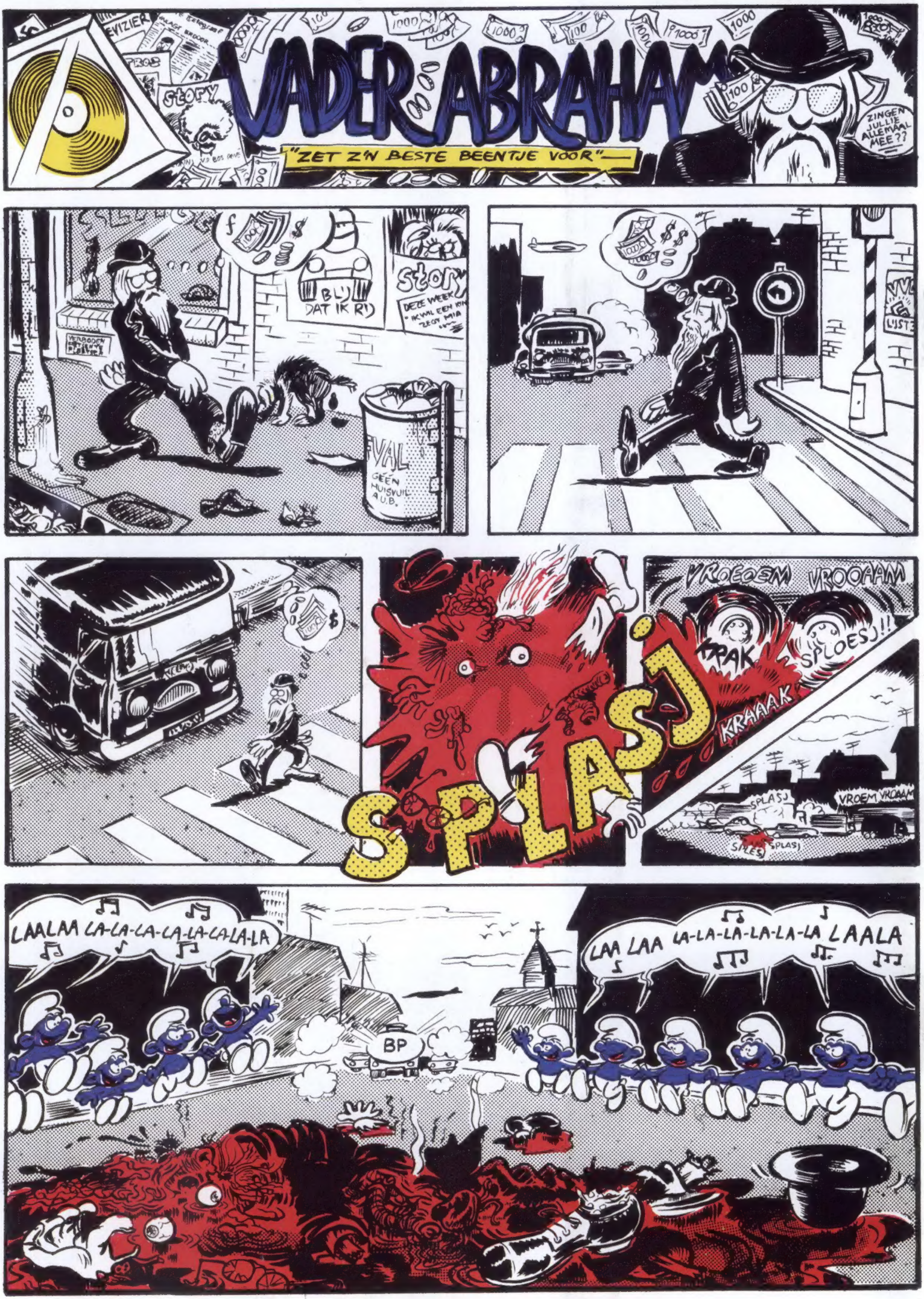
VADER ABRAHAM
"ZET ZIN BESTE BEENTJE VOOR"—
ZINGEN JULLIE ALLEMAAL MEE??
BIJ DAT IK RIJ
VAL
GEEN HUISVUIL A.U.B.
SPLASJ
KRAK
KRAAAK
SPLOESJ!!
VROEM VROOAAM
SPLASJ
VROEM VROOAAM
SPLOES
SPLASJ
LAALAA LA-LA-LA-LA-LA-LA-LA-LA
BP
LAA LAA LA-LA-LA-LA-LA-LA LAALA